

5

2005
ročník 57

40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 146 — **Budování portálů knihoven/** Jan Pokorný
- 149 — **JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ...**
- 150 — **Knihovna v Praze na Smíchově/**
Jana Alexová, Jiří Grosz, Ladislav Kurka
- 154 — **Vzniká databáze míst veřejného přístupu k internetu/**
Jaroslav Winter
- 155 — **Noc s Andersenem 2005/** Mirka Čápková, Hana Hanáčková
- 159 — **Knihovny pro všechny – pozvání na konferenci/**
Daniela Richterová, Barbora Hořavová
- 161 — **Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR/** Blanka Čermáková
- 165 — **Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice – 5/** Jitka Ledvinová
- 169 — **ZE ZAHRANIČÍ**
Četba beletrie v konkurenci televize a rozhlasu: Některé výsledky výzkumu četby na Slovensku – 2/ Pavol Rankov
- 171 — **Francouzsky psaná literatura v českých překladech – 3/** Kateřina Drsková
- 173 — **KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...**
Erazim Kohák/ Jan Meier
- 174 — **Březen – měsíc internetu 2005 bilancuje/** Jaroslav Winter
- 175 — **Rok Adalberta Stiftera/** Květa Cempírková
- 176 — **Z KNIHOVEN...**
- 178 — **ZE SVĚTA**
- 179 — **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NK ČR**
- 180 — **KNIHOVNY V TISKU**
SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 80 Kladno
v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Hana Jirkalová

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,
tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,
e-mail: ctenar@academia.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně), Ing. Aleš Brožek,

PhDr. Milena Černá, Mgr. Jan Helcelet,

PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Ladislav Kurka,

PhDr. Jan Meier, Mgr. Petra Miturová,

Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,

PaeDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma

ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 082 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace

z programu MK ČR Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na Internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 5. 2005

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

Building library portals (*Jan Pokorný*) /146

Smichov Library in Prague

(*Jana Alexová – Jiří Grosz – Ladislav Kurka*) /150

Database of public internet access points under preparation
(*Jaroslav Winter*) /154

Andersen Night 2005 in Czech and foreign libraries

(*Mirka Čápková – Hana Hanáčková*) /155

Libraries for everybody. Invitation to the Third

Intercultural Dialogue in Libraries Conference

(*Daniela Richterová – Barbora Hořavová*) /159

Czech Ministry of Culture procedural instruction defining

the standard of public library and information services

to be provided by libraries established and/or operated

by municipalities and regions in the Czech Republic /161

Prison libraries in the West and in the Czech Republic – 5

(*Jana Ledvinová*) /165

From abroad: Reading fiction versus television and radio: some

reading research results in Slovakia – 2 (*Pavol Rankov*) /169

French literature in Czech translation – 3 (*Kateřina Drsková*) /171

When I hear the word 'library': Philosopher Erazim Kohák

(*Jan Meier*) /173

Adalbert Stifter Year (*Květa Cempírková*) /175

From the libraries /176

Regular features

AUS DEM INHALT

Aufbau der Bibliotheksportale (*Jan Pokorný*) /146

Bibliothek in Prag-Smichov

(*Jana Alexová – Jiří Grosz – Ladislav Kurka*) /150

Dateibasis von Stellen des öffentlichen Zutritts

zum Internet entsteht (*Jaroslav Winter*) /154

Nacht mit Andersen 2005 in tschechischen und ausländischen

Bibliotheken (*Mirka Čápková – Hana Hanáčková*) /155

Bibliotheken für alle. Einladung zur Konferenz über

Interkulturaldialog in Bibliotheken – 3

(*Daniela Richterová – Barbora Hořavová*) /159

Methodische Instruktion des Ministeriums für Kultur der TschR

betreffend die Definition des Standards von öffentlichen

bibliothekarischen und Informationsdiensten, die in den von den

Dörfern und Kreisen gegründeten und/oder betriebenen

Bibliotheken auf dem Gebiet der TschR geleistet werden /161

Gefängnisbibliotheken in der Westwelt und in der Tschechischen

Republik – 5 (*Jana Ledvinová*) /165

Aus dem Ausland: Das Lesen der Belletristik in der Konkurrenz des

Fernsehens und des Rundfunks: einige Ergebnisse der

Untersuchung von Lesen in der Slowakei – 2 (*Pavol Rankov*) /169

Die in Französisch geschriebene Literatur in tschechischen

Übersetzungen – 3 (*Kateřina Drsková*) /171

Wenn man Bibliothek sagt: Philosoph Erazim Kohák

(*Jan Meier*) /173

Adalbert-Stifter-Jahr (*Květa Cempírková*) /175

Aus den Bibliotheken /176

Regelmässige Spalten

BUDOVÁNÍ PORTÁLŮ KNIHOVEN

ÚVOD – VÝCHODISKO PRO BUDOVÁNÍ

Není třeba zdůrazňovat, že velká část uživatelů knihoven má dnes přístup k internetu z domu nebo ze zaměstnání. Počty lidí, kteří chodí do knihovny kvůli využití internetu, se postupně snižují. Připomíná to situaci českých pošt, kam v dávných dobách chodili lidé volat meziměsto. Poté se telefony dostaly téměř do všech domácností a volání z pošt se stalo takřka vzácností. Úloha knihoven coby internetových kaváren bude do budoucna minimální.

Smysl knihoven však spočívá v informačních službách, a to zejména v těch, do kterých knihovny vkládají přidanou hodnotu. Oblast elektronických zdrojů zpřístupňovaných online na internetu přináší knihovnám netušené možnosti jejich realizace. Mnoho knihovníků je bohužel přesvědčeno o opaku a svoje tvrzení dokládají na statistikách stále klesajícího počtu návštěv v knihovně vinou odlivu informací z tištěných dokumentů do elektronických médií. Někteří dokonce hovoří o tom, že vinou elektronických dokumentů a rozvoji internetu knihovny zaniknou. Pravda je, že pokud knihovny budou setrvávat na papírovém pojetí služeb, mohou oslovovat stále méně lidí.

Uživatelé chtějí využívat služeb knihoven na dálku a z časových důvodů potřebují omezit návštěvy knihovny na místě. Mnoho lidí přes den cestuje, dojíždí do zaměstnání a zůstává v zaměstnání dlouho do večera, takže návštěva knihovny se pro ně stává nemožnou. Navíc jsou navyklí na komfort a rychlost poskytování elektronických služeb na internetu. Klasické výpůjčky, kdy je nutné dlouho čekat na realizaci (z důvodu dovozu z externích skladů, nutnosti čekat, až dokument vrátí jiný uživatel apod.), jsou pro ně nepříjemné a časově neefektivní.

Pomocí online služeb se však mohou knihovny dostat uživatelům na jejich pracovní stoly v zaměstnání nebo do domácností. Mohou být k dispozici 24 hodin denně, sedm dní v týdnu a navíc samoobslužně. Tyto služby mohou nabízet v pěti základních oblastech:

- služby knihovního katalogu (evidence dokumentů, které lze využít),
- služby plných textů v elektronické podobě,
- služby dodávání elektronických kopií papírových dokumentů,
- služby čtenářského konta,
- speciální služby s vysokou přidanou hodnotou (rešerše, informační analýzy).

Podívejme se na tyto oblasti podrobněji.

Služby knihovního katalogu

Tuto službu můžeme označit jako klasickou, i když právě klasické pojetí je značně úzkoprsé. Elektronický katalog dokumentů knihovny by měl být samozřejmě k dispozici na internetu jako webový OPAC, neměl by však obsahovat pouze záznamy klasických papírových dokumentů. Katalog má sloužit jako přehledná evidence toho, co má knihovna k dispozici, a proto by měl zahrnovat i záznamy elektronických dokumentů, které knihovna uživatelům nabízí. Mezi těmito dokumenty by měly být např. záznamy časopisů, které má licencované v rámci plnotextových databází atd. Bohužel se tak neděje a knihovny jsou překvapeny, že je využití drahých zahraničních databází tak nízké. Uživatelé potřebují získat přehled o dostupných dokumentech na jednom místě, nezávisle na tom, jedná-li se o papírový nebo elektronický dokument. I když jsou jednotlivé sbírky dané knihovny zpracovány v oddělených databázích (katalogích), měly by být uživatelům k dispozici pro vyhledávání na jednom místě jako jeden integrovaný

zdroj. Vzhledem k tomu, že díky MVS mohou uživatelé získat dokumenty i z jiných knihoven, měla by existovat i možnost prohledávat katalogy těchto spolupracujících knihoven, v tomto případě však jako samostatné databáze. Na služby katalogu by měly bezprostředně navazovat služby s vlastním primárním dokumentem, v elektronické i papírové podobě.

Služby plných textů v elektronické podobě

Elektronické plnotextové služby mohou knihovny svým uživatelům nabízet kompletně online na internetu, musí však zajistit, aby se k placeným zdrojům dostali pouze oprávnění uživatelé. Plné texty jsou publikovány v různých formátech a v různých rozhraních, hlavním úkolem knihoven je proto integrovat tyto zdroje do jednotného prostředí, aby uživatel pracoval efektivně a mohl do hloubky využít možnosti jednoho rozhraní. Právě v této oblasti mohou knihovny nabídnout nenahraditelné služby. Uživatelé pak mohou v jednotném prostředí paralelně prohledávat více zdrojů současně, za použití jediného dotazu vyhledávat dokumenty ve zcela rozdílných systémech, pracovat se sloučenou množinou výsledků a dostát na obrazovku okamžitě plný text, často získaný na základě licence knihovny. Takové služby mají značnou přidanou hodnotu a uživatelům nejsou jinde k dispozici. Knihovny však musí tyto služby dodat uživatelům na stůl, tj. nabízet je online i mimo budovu knihovny.

Služby dodávání elektronických kopií papírových dokumentů

Neodmyslitelnou částí fondu knihovny je fond klasických papírových dokumentů, jako jsou knihy a časopisy. Nabízet výpůjčky těchto dokumentů ze vzdálených počítačů není jednoduchá věc, ani technicky ani organizačně. První věcí, kterou lze zautomatizovat jako samoobslužnou a nabízet ji na dálku, jsou rezervace, které mají význam zejména v případě, že má knihovna uložen fond v externích a odlehlých skladech. Uživatel si může dokument na dálku rezervovat a vyzvednout si ho na místě až v okamžiku, kdy je dokument připraven k vyzvednutí u pultu. Taková služba však stále uživatele nutí k vyšetření času pro osobní návštěvu knihovny, protože jí chybí elektronická podoba vlastní výpůjčky. Řešením je bezesporu elektronické dodávání dokumentů. Jeho princip spočívá v ručním skenování papírových dokumentů, vytváření distribuovatelných souborů a předávání uživateli elektronickou cestou. To naráží na problém zajištění bezpečné distribuce dokumentu k uživateli při dodržení autorských práv a na problém efektivního, časově nenáročného mechanismu vyhledání papírového dokumentu a jeho oskenování. Velkou část problémů může vyřešit kvalitní software, druhou část organizace a metodika. Naštěstí již u nás existují fungující příklady této služby a je věcí propagace a vhodného začlenění do portálu knihovny, aby byla služba hojně využívána.

Služby čtenářského konta

Pokud mají mít uživatelé knihovny na webu k dispozici použitelné pracovní prostředí, je nutné jim nabídnout individuální uživatelské schránky, kam si budou moci ukládat výsledky své práce s knihovním portálem, kde uvidí seznam svých výpůjček, rezervací, prologací a upomínek, stav svého finančního kreditu, kde si bude moci nastavit odebrání konkrétních informací (např. e-mailem nebo RSS), kam jim budou učitelé vkládat soupisy literatury, kde budou mít připraveny k odebrání objednané elektronické dokumenty. Uživatelé schránky jsou dnes částečně k dispozici jako součást AKS, ale jsou z hlediska funkcí silně omezeny a nelze je provázat s jinými informačními službami, než jaké v sobě integruje AKS. Řešením integrovaných služeb čtenářského konta může být portál.

Speciální služby s vysokou přidanou hodnotou

Knihovny mohou díky své vysoké specializaci nabízet profesionální informační služby, zejména v oblasti zpracování informací. Tyto služby se často označují souhrnně jako rešerše. Pro uživatele nejatraktivnější jsou služby týkající se vytíování nejvyšších zdrojů k danému tématu, zhodnocení obsahu těchto zdrojů pomocí krátkých anotací nebo dokonce vytvoření stručného obsahu ve formě abstraktů. Tato práce je časově a hlavně odborně náročná a patří k nejcennějším službám, které může knihovna nabídnout. Lze ji poskytovat na dálku, ale je nutné řešit finanční garance a následné platby.

JAK VŠECHNY TYPY SLUŽEB NABÍZET BEZEŠVĚ NA JEDNOM MÍSTĚ

Řadu popisovaných služeb již knihovny nabízejí, často však izolovaně nebo neposkytují uživatelům potřebný komfort. Mnohdy také knihovny online využití zcela odmítají. Častou příčinou je strach z odlivu čtenářů od pultu a ze studoven. Knihovny mnohdy ani nemají k dispozici software pro jejich zprovoznění na webu.

Nejelegantnějším řešením, které současné technologie nabízejí, jsou portály. Portálové řešení umožňuje poskládat informační systém jako mozaiku z různých samostatných informačních modulů a služeb, které jsou k dispozici na jediné internetové adrese a které jsou zastřešeny společnou autentikací uživatelů, bezpečností, statistikami apod. Knihovna pracuje se svými čtenáři, nabízí jim vzdáleně své služby a nijak je neztrácí. Charakterem elektronických služeb má navíc knihovna předpoklad, že získá řadu nových uživatelů. Výhodou portálového řešení je dynamičnost formy i obsahu, což umožňuje rychle reagovat na požadované změny za chodu systému.

Základní prvky knihovního portálu

Při budování portálu knihovny je nutná spolupráce celé organizace. Na portál by se mělo pohlížet jako na mnohaletý, dynamický projekt, který se bude průběžně měnit podle měnících se potřeb. Ideálně by měl obsahovat kromě obsahu zaměřeného na koncové uživatele i obsah určený pro knihovníky a pro vlastní zaměstnance. Takové obsahy by měly být oddělené, aby se na portálu každému dostalo to, co je mu určeno. Požadované informace a služby by třeba sloučit do logických bloků, které pak budou poskytovány v rámci jednoho portletu. Portlet je samostatná aplikace navázaná na určitý zdroj dat, jejímž výsledkem je kód HTML – tedy jakási část webové stránky. Z několika takových portletů pak portál poskládá výslednou webovou stránku, kterou předkládá uživateli. Za každý portlet by měl někdo zodpovídat: buď ho provozuje konkrétní knihovna (např. OPAC, informace o chodu knihovny, elektronický zpravodaj knihovny) nebo je přebírán od jiné organizace (vyhledávač elektronických plných textů). Všechny služby vyžadující autentikaci uživatelů by měly být propojeny s centrálním autentikačním modulem, který umožňuje, aby se uživatel přihlásil pouze jednou a poté již měl k dispozici všechny relevantní služby. Autentikační modul může být integrován ještě na vyšší úrovni, např. do informačního systému univerzity.

Pro oblast veřejných knihoven může sestava základních portletů vypadat např. následovně:

WEBOVÝ PUBLIKAČNÍ SYSTÉM – pomocí vestavěného editoru mohou oprávnění pracovníci knihovny publikovat na portálu veškeré informace spojené s knihovnou, určené pro uživatele, zaměstnance i odbornou veřejnost (otvírací hodiny, popis služeb, elektronický časopis atd.). Kvalitní publikační systémy mohou také na pozadí přebírat články jiných provozovatelů, např. na principu RSS.

Provoz: Tento portlet je vhodné provozovat přímo v knihovně.

PARALELNÍ PROHLEDÁVAČ INFORMAČNÍCH ZDROJŮ – moderní systémy umožňující paralelní vyhledávání dokážou integrovat na jednom místě lokální i vzdálené informační zdroje. Tím je možné zcela eliminovat provoz lokálního katalogu v samostatném prostředí, protože ho lze zapojit do univerzálního prohledávače při zachování možnosti prohledávat lokální katalog samostatně. Tento přístup je revoluční a přináší ohromnou efektivitu pro správce i pro koncové uživatele. Nabídka zdrojů na jednom místě umožňuje zviditelnit veškeré zdroje, které knihovna může využít (katalogy vlastní i katalogy jiných knihoven, databáze odborných plných textů, článkové databáze deníků, databáze internetových zdrojů, prohledávání internetu apod.). Dalším důležitým integračním efektem tohoto řešení je společná nabídka sekundárních a primárních informací, což zlepšuje orientaci laických uživatelů při práci s bibliografickými záznamy jako odkazy na skutečné dokumenty a nabízí jim přímé vazby na plné texty, případně plné texty nabízí rovnou. Vazby mohou být také nasměrovány na službu elektronického dodávání dokumentů, která poslouží v případě, že nelze plný text získat z nabízených elektronických informačních zdrojů.

Provoz: Tento portlet je velmi náročný na správu a průběžné úpravy konfigurací, vyplatí se ho proto přebírat jako službu.

SLUŽBY ČTENÁŘSKÉHO KONTA – služby, které využívají společný prostor a nastavení a které jsou vázány na konkrétního uživatele. Portlet může na jednom místě integrovat služby dílčích systémů, např. rezervace z AKS nebo uložené záznamy z paralelního vyhledávače. Uživatel má tak k dispozici výsledky své práce na jediném místě a nemusí pracovat s několika nezávislými schránkami v různých systémech. Může mít k dispozici seznam svých výpůjček, služby rezervace, prodloužení a urgence spojené s výpůjčkami v AKS, žádosti o elektronické dodání dokumentů, uložené a znovu spustitelné dotazy, uložené záznamy organizované v soupisech či složkách, sdílení těchto složek s dalšími uživateli (např. mezi pedagogem a jeho studenty), provázání s e-mailem apod.

Provoz: Tento portlet je vhodné provozovat přímo v knihovně.

ELEKTRONICKÉ DODÁVÁNÍ DOKUMENTŮ – bibliografické záznamy nalezené v paralelním vyhledávači, které odkazují na primární dokumenty v papírové podobě, může knihovna na požádání uživateli dodat jako oskenovanou kopii. K provozu této služby je třeba vyřešit otázku autorských práv a chráněné distribuce dokumentů příslušnému uživateli. Uživatel dostane na požádání původně papírový dokument elektronickou cestou přímo do svého počítače, aniž by musel osobně navštívit knihovnu, i když s určitou časovou prodlevou. Tato služba je navíc často zpoplatněna, protože pro knihovnu představuje poměrně náročnou činnost.

Provoz: Při provozu této služby je vhodné připojit se do některého stávajícího projektu. Portlet pak může knihovna provozovat sama anebo ho kompletně přebírat jako službu.

VÍCE INFORMACÍ O NABÍZENÝCH ŘEŠENÍCH

Paralelní prohledávač jako portlet

Metalib: <http://metalib.cuni.cz/>

Elektronické dodávání dokumentů

VPK: <http://www.vpk.cz/>

NK: <http://doc.nkp.cz/>

VŠE: <http://www.econlib.cz/edd.html>

ČVUT: <http://edd.cvut.cz/edd/>

Portálová řešení a publikační systémy

IBM: <http://www-306.ibm.com/software/websphere/>

Oracle: http://www.oracle.com/global/cz/appserver/10g_as_tech.html

Microsoft: <http://www.microsoft.com/cze/servers/sharepoint/>

POZNÁMKA REDAKCE:

Článek volně navazuje na autorovy články *Co mohou knihovny nabízet na webu, které vyšly ve Čtenáři v roce 2004, a to v číslech 9 (s. 279) a 10 (s. 320).*

JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočnicků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

MADSEN, David [**medsn, dejvid**]: *Paměti trpaslíka gnostika*

MYERS, Bill [**majrs, bil**]: *Zakázaná zóna 4. Přízrak*

PARKHURSTOVÁ, Carolyn [**párkhrstová, kerolin**]: *Babylonští psi*

TRENTO, Joseph J. [**trentou, džouzeř, džei**]: *Tajné dějiny CIA*

ZESSNER-SPITZENBERG, Hans Karl [**cesner-špicnberk, hans karl**]: *Císař umírá*

Knihovna v Praze na Smíchově

V říjnu 2003 byla otevřena automatizovaná pobočka Smíchov v síti Městské knihovny v Praze (dále MKP). Dosavadní výsledky této knihovny dokázaly oprávněnost takového kroku. Ale popořádku.

Historie

První zmínky o počátcích knihoven na území dnešního Smíchova sahají do poloviny 19. století, kdy vznikaly nejrůznější osvětové a kulturní spolky.

Smíchovský majitel domu František Šebek založil roku 1844 v hostinci U Přemysla smíchovský čtenářský spolek; z vybraných příspěvků se kupovaly české knihy pro společnou knihovnu. Karel Havlíček Borovský se v Pražských listech zmiňuje o besedě, kterou uspořádali členové smíchovské čtenářské společnosti ve prospěch své knihovny koncem roku 1847. Tehdy se vybralo na nákup nových knih 26 zl., 30 kr. Spolek vzkvětal až do doby bachovské, kdy jej okresní hejtmánství zakázalo a knihovnu zabavilo. Teprve Jakub Arbes vymohl v 60. letech na úřadech navrácení 120 knih obnovenému spolku. Samostatnou kapitolou k dějinám knihoven jsou i čítárny, které vznikaly při dělnických vzdělávacích spolcích. Tak tomu bylo i v případě spolku (vznikl z iniciativy Josefa Rezlera), jehož čítárna byla otevřena v místnosti U Libuše na Smíchově v roce 1876. Scházeli se zde především tkalcovští dělníci ze smíchovské Porgesky, probíhaly tu také kroužky výuky čtení, psaní a němčiny, čítárna měla kolem 160 členů. V roce 1880 byl založen Spolek přátel literatury české na Smíchově, který nakupoval české knihy a pořádal nejrůznější přednášky.

Vlastní předchůdkyní dnešní knihovny byla Občanská veřejná knihovna, kterou založilo město Smíchov již v roce 1860. Byla to první veřejná obecní knihovna na území dnešní Prahy. Počátkem 60. let se ve prospěch této knihovny konaly sbírky, kdy se chodilo s pokladničkami po místních hostincích. Když se v roce 1922

okresní město Smíchov stalo součástí Velké Prahy, jeho obecní knihovna, sídlící v budově městské elektrárny, se stala pobočkou č. 29 Knihovny hl. m. Prahy. Několikrát se stěhovala. Od roku 1959 sídlila v Národním domě na Smíchově (Dům kultury pracujících v kovo-průmyslu) ve Zborovské 7, její oddělení pro děti se v roce 1961 přestěhovalo o několik ulic dál, do Zborovské 19. V roce 1963 bylo zřízeno samostatné oddělení pro mládež v ulici Na Bělidle 9. To bylo zrušeno počátkem roku 1992 a spolu s oddělením pro děti bylo umístěno do nově rekonstruovaných prostor ve Zborovské 19. O deset let později výpověď majitele domu ukončila působení této knihovny. Služby čtenářům tak poskytovalo pouze oddělení pro dospělé, které sídlilo v dlouhodobě naprosto nevyhovujících prostorách Národního domu. Pro další rozvoj služeb bylo třeba usilovat o získání větších prostor, a tak vyhovět potřebám moderní knihovny rodinného typu.

Těmto snahám vyšla vstříc Městská část Praha 5 (a především dnešní starosta Milan Jančík), která knihovně přidělila několikansobně větší prostory v prvním patře Smíchovské tržnice na náměstí 14. října a za finanční spolupráce Magistrátu hl. m. Prahy v letech 2002–2003 tyto prostory rekonstruovala. Vznikla tak velikost i činností třetí největší knihovna v síti MKP.

Architektura budovy

Smíchovská tržnice byla vybudována v letech 1907–1908 současně se sousedním Národním domem podle návrhu architekta Aloise Čenského. V době svého vzniku byla mezi těmito objekty velká zahradní restaurace, na straně tržnice částečně krytá dřevěným přístřeškem. Obě budovy nezapřou secesní ráz.

V jádru Smíchova tak byl vytvořen obchodně-kulturní komplex plnící podobnou funkci jako hypercentra vznikající dnes na okrajích měst.

Budova tržnice je trojlodní hala s bazilikálním osvětlením převýšené střední lodí. Nosná

konstrukce zastřešení je tvořena ocelovými obloukovými vazníky a ocelovými sloupy. Na konci 70. let byla původně po výšce nečleněná hala přestrojena, ze vstupní části bylo vybudováno do patra schodiště a ve východním bočním křídle byly prostory rozděleny na sklady a zázemí. Dále byly na obou koncích vybetonovány dvě plošiny pro instalaci vzduchotechnických zařízení. Provedení nových stropů ovšem zničilo původní ozdobné prvky v interiéru okolo vstupů do tržnice v jižní a severní fasádě. Pouze nad stávající podlahou jižní betonové galerie zůstalo torzo vlysu z původní výzdoby. Zároveň byly také obetonovány původní ocelové sloupy, a to po celé své výšce, včetně hlavic.

Na přelomu 80. a 90. let byla dokončena přístavba na východní straně směrem do prostoru mezi Národním domem a tržnicí. V době, kdy Praha 5 rozhodla přidělit patro Městské knihovně v Praze, byla větší část objektu využívána firmou Julius Meinl: v přízemí byl supermarket, v patře, suterénu a v přístavbě jeho zázemí a sklady. Část patra byla prázdná, v době přípravy rekonstrukce byly suterén a přízemí budovy zatopeny při povodni.

Pro projektovou činnost vybrala Městská část Praha 5 architektonický ateliér Atrea, který už měl v té době za sebou projekty rekonstrukce ústředí MKP a pobočky Opatov. Šéfpříjektivantem se stal Ing. Jiří Grosz.

Architektonické řešení rekonstrukce

Vzhledem k předchozím nevhodným zásahům bylo záměrem autorů co nejvíce rehabilitovat původní prostorové uspořádání a architektonické působení a nové zásahy navrhnout v souladu s tímto záměrem s ohledem na provozní požadavky.

Architektonické řešení je založeno na působení rehabilitovaného převýšeného halového prostoru s bazilikálním osvětlením. Ocelové sloupy, vazníky a okna s členěním na menší plochy, nýtovanými styčníky a členěnými prvky jako prvky industriální architektury jsou samy o sobě svými tvary a detaily dekorativní a umocní působení vytvořeného prostoru.

V exteriéru byly provedeny některé úpravy fasády a nové členění oken, které bylo převzato z původních návrhů arch. Čenského.

Budova leží v památkové zóně, proto všechny kroky byly konzultovány s pražským pracovištěm Národního památkového ústavu.

Provozně dispoziční řešení

Projektanti zde vycházeli ze stavebního programu, který pro popisovanou akci zpracovala vedoucí knihovny na Praze 5, 13 a 16 dr. Alexová a který byl podrobně projednáván a připomínkován v týmu pro rekonstrukci a automatizaci MKP.

Od vstupního zádveří z náměstí 14. října je veden přístup ke schodišti, které je doplněno o nový výtah pro zajištění bezbariérového přístupu do patra. V patře je vstupní vestibul se třemi stolky s dvanácti židlemi, tzv. knihomatem a nápojovým automatem. Za vestibulem je šatna s osmnácti šatnami a 28 zavazadlovými skříňkami tři velikosti.

Přímo proti vstupu do čtenářské haly je velký výpůjční pult se zápisem, vrácením a registrací výpůjček. Ještě před pultem je na jedné straně vstup do víceúčelového sálku sloužícího k realizaci kulturních a vzdělávacích pořadů s kapacitou 25 míst a se stolem pro přednášejícího, na druhé straně je vstup do počítačové učebny s kapacitou dvanáct pracovních míst a stolem

pro vyučujícího. Z tohoto prostoru jsou přístupné také toalety pro čtenáře. Dispoziční řešení umožňuje samostatný provoz učebny i sálku s hygienickým zázemím nezávisle na provozu knihovny.

Celá čtenářská hala je členěna pouze nábytkem, který v zadní části odděluje dětský úsek. Hala nabízí uživatelům kromě klasických knihovnických a informačních služeb (zajišťovaných i dvěma informačními body) také osm pracovních míst osazených počítači s přístupem na internet a sedm s OPAC. Dětský úsek slouží jako prostor využívaný pro individuální i skupinovou činnost dětí, jako herna pro nejmenší čtenáře i jako výstavní prostor dětských prací.

Zázemí knihovny je v bočním přístavku. Jsou zde umístěny dvě kanceláře, šatna pro zaměstnance, čajová kuchyňka se šesti místy u stolu (k dispozici je mikrovlnná trouba a dvě lednice), sociální zařízení pro zaměstnance, serverovna a dvě malé místnosti pro manipulační sklad a zpracovávání fondu.

Generálním dodavatelem rekonstrukce byla stavební firma Konstruktiva Konsit, rovněž se zkušenostmi z rekonstrukce ústředí MKP a pobočky Opatov, která si jako subdodavatele vybrala více než deset specializovaných firem.

Technické řešení rekonstrukce

Technické řešení vzduchotechniky, vytápění, silno- a slaboproudu zabezpečuje běžný chod automatizované knihovny. Ochranu prostoru a knih zabezpečuje elektrická zabezpečovací signalizace (EZS) napojená na pult Městské policie hl. m. Prahy, elektronická ochrana knih dodaná firmou 3M a kamerový systém. Slabá místa této ochrany prověřili zloději a vandalové víc než dost – viz dále. Přenos dat do a z ústředí MKP zabezpečuje firma Inlay. Z finančních důvodů byla vynechána klimatizace s výjimkou serverovny, v letních tropických dnech však výrazně chybí. Po mnoha komplikacích byla teprve v poslední době zprovozněna elektrická požární signalizace (EPS) napojená na pult

Hasičského záchranného sboru hl. m. Prahy.

Mobiliář

Nyní ještě zbývalo dodat mobiliář. Projektanti z ateliéru Atrea (ing. Jiří Grosz, ing. Radka Strnádková a hlavně akad. arch. Marek Houska) vypro-

jektovali atypický nábytek respektující industriální prostory – na bázi dřevo-kov, jako kombinaci kovu a laminovaných desek s povrchem ve dvou barvách. Na korpusech regálů byla použita barva cihlově červená a na desky stolů smetanová, ale povrchy pultů byly opatřeny světle zeleným linoleem shodným s podlahou. V dětském úseku je barevnost pestřejší: židličky Komenius pro malé čtenáře ve čtyřech barvách: zelené, modré, žluté a červené.

Těmto barvám odpovídá i dominantní prvek dětského úseku – kolotoč.

Doplňkovým materiálem v prostoru se stalo pískované sklo: každý regál je opatřen zasouvací skleněnou lištou s dopopovaným nápisem o fondu, který ten který regál obsahuje. (Ukázalo se to jako řešení nepříliš šťastné – pro manipulaci je to materiál příliš křehký.)

Jako dodavatel mobiliáře včetně kancelář-

ského nábytku bylo ve výběrovém řízení vybráno společenství firem Dorint Lučany nad Nisou a Alax Štěchovice, hlavní tíha dodávky nakonec ležela na druhé jmenované firmě. Pouze sedací nábytek dodala firma Wiesner Hager Bohemia.

Velikost prostoru vyžadovala informační kód. Většina jeho tabulí je zavěšena, některé – pokud bylo vhodné místo – nalepeny na stěny.

Výtvarným prvkem vedle skleněných vitrín při vstupu do čtenářského prostoru se stala i zeleň. Byla doplněna pouze na galerii a vzhledem k jejich velikosti ji tvoří na každé z nich šest kusů stromkovitých Fikusů benjamina vysokých cca 2 m. O jejich osazení vznikla diskuze: arch. Houska navrhl kovové sudy, ale to se mnoha pracovníkům nelíbilo. Návrh však byl posléze přijat a dnes jsou stříbřité sudy vnímány zcela nekonfliktně. Na galerii nad dětským úsekem zůstala na severní straně velká prázdná stěna. Po brainstormingové diskusi zvítězil návrh instalovat zde velkou fotografii průmyslového Smíchova v 19. století. Teprve až po velkém hledání byla ve Štencově grafickém kabinetu nalezena vhodná fotografie, která se dala zvětšit na požadovaný formát.

Všechny práce spojené s instalací mobiliáře, přestěhováním knihovny z protějšího Národního domu, práce spojené s elektronickou ochranou fondu atd. musely proběhnout v rekordním čase necelých dvou měsíců, aby bylo splněno přání hlavního investora – Městské části Praha 5 otevřít knihovnu současně s pěší zónou na nedaleké Štefánikově ulici v rámci říjnových oslav. Stalo se tak 24. října 2003 za účasti zastupitelů Městské části Praha 5, zástupců Magistrátu hl. m. Prahy a odborné knihovnické veřejnosti.

Provoz knihovny

Uživatelům všech věkových kategorií jsou nabízeny klasické knihovnické a informační služby: půjčování knih (35 000 svazků beletrie, 31 000 svazků naučné literatury), periodik (pět titulů denního tisku, 70 titulů časopisů), zvu-

kových nosičů (2500 magnetofonových kazet a CD), bezplatný přístup na internet (zapsaným čtenářům knihovny), zhotovování kopií pro vlastní potřebu, přístup do databáze MKP i externích bází dat, které MKP využívá. Součástí knihovny je klubovna, vyhrazená kulturním a vzdělávacím pořadům (přednášky, semináře, komponované pořady) s kapacitou 25 míst a počítačová učebna s kapacitou dvanáct pracovních stanic. Obě jsou přístupné i mimo provozní dobu knihovny.

Knihovna funguje i jako čítárna denního tisku a svými výstavními plochami a vzdělávacími pořady (např. v počítačové učebně) také jako instituce celoživotního vzdělávání. Širokým spektrem kulturně výchovných pořadů se knihovna otevírá také směrem k nečtenářské veřejnosti. Na tuto oblast je kladen již tradičně velký důraz, tomu odpovídá nejen značný počet těchto pořadů, které se zde v roce 2004 konaly (297 akcí pro 6447 návštěvníků), ale také stále se rozšiřující typová nabídka (od tradičních lekcí knihovnicko-bibliografické přípravy, literárních besed, autorských čtení, literárních dílen a soutěží, besed se spisovateli, výtvarných soutěží, školení na PC pro seniory, divadelních a loutkových představení, koncertů, kombinovaných pořadů představující národnostní menšiny až po výstavy výtvarných děl profesionálních i amatérských autorů), při jejichž realizaci spolupracovala knihovna s řadou dalších institucí (např. nakladatelstvími Labyrint a Albatros, Multikulturním centrem Praha, Slovenským institutem v Praze, s organizací Humanitas Africa aj.).

Knihovna je otevřena 46 hod. týdně (včetně soboty).

Dosavadní bilance

O efektivitě rozhodnutí Městské části Praha 5 přidělit prostory ve smíchovské tržnici pro potřeby knihovny svědčí srovnání činnosti knihovny v roce 2002 na starém místě a jen pro dospělé čtenáře s výsledky za rok 2004.

Porovnání výkonových ukazatelů r. 2002 a r. 2004

rok	vypůjčky	index	návštěvníci	index	čtenáři	index	uživatelé internetu
2002	109 584	100 %	22 335	100 %	1 976	100 %	0
2004	317 474	290 %	105 182	471 %	10 283	520 %	28 785

Nad vstupní částí čtenářské haly a nad dětským úsekem jsou nově vestavěny dvě galerie, každá přístupná jednoramenným schodištěm a otevřená do volného prostoru střední lodi pod ocelovými vazníky.

Galerie nad vstupní částí slouží především mládeži, nejen jako místo neformálních setkání a prezentace jejich výtvarných a literárních prací, ale také jako studovna a čítárna umožňující nerušenou práci s knižním i časopiseckým fondem a s kapacitou dvacet čtenářských míst.

Galerie nad dětským úsekem je místo pro činnost starších dětí s volným výběrem a s kapacitou šestnáct čtenářských míst.

Výsledkem velkorysé rekonstrukce dotčené části smíchovské tržnice byl zisk 1351,3 m² jako celkové užitkové plochy, z toho 1033,7 m² pro návštěvníky. Celkový obestavěný prostor knihovny: 8200 m².

Tyto výsledky, bezesporu a nad očekávání příznivé, jsou však negativně ovlivňovány dvěma faktory: vandalismem, krádežemi a stavem střechy.

Nepříznivé složení populace na Smíchově se projevuje i ve zdejší knihovně. V poslední době zde narostl počet krádeží předmětů, které jsou v majetku knihovny (dvě kamery, LCD monitor, obrazy, zařízení WC) i v majetku čtenářů (kabelky, doklady). Čtenáři jsou dokonce vystaveni konfrontaci s agresivními jedinci, jimiž jsou obtěžováni v těch prostorách knihovny, kde není přímý dohled knihovníků, a při vstupu do knihovny dochází i k šikaně dětí!!! Vedení MKP se snaží tuto situaci řešit: v první etapě nepravidelnými kontrolami prostor knihovny příslušníky Městské policie, v další etapě usilujeme o pravidelný celodenní dohled v knihovně ze strany bezpečnostní služby.

Druhý a pro nezavěšeného málo pochopitelný faktor vyvolávající vrásky u personálu a „pihy na krásě“ knihovny je zatékající střecha. Rekonstrukce budovy totiž postupovala

zcela opačně než je dobrým zvykem. Po povodni bylo nejdříve třeba opravit a zprovoznit zatopený suterén a přízemí (2002), poté bylo rekonstruováno 1. patro pro knihovnu (2003) a až nakonec došlo na opravu střechy (2004 – pro logickou rekonstrukci 1. patra a opravu střechy najednou neměla Městská část Praha 5 dostatek finančních prostředků), jejíž stav v zimě 2003–2004 způsobil zatékání do prostor knihovny na několika místech. Kvalita provedené opravy v režii Městské části Praha 5 jako majitele budovy však vyvolává obavy pracovníků knihovny.

Nabídka služeb, estetický výraz exteriéru a interiéru a výhodná poloha přitahují veliký zájem veřejnosti, který zvládá dvanáct pracovníků. Návštěvy odborné veřejnosti i ze zahraničí nešetří slovy chvály.

JANA ALEXOVÁ (ok5@mlp.cz)
– JIŘÍ GROSZ (atrea@atelier-atrea.cz)
– LADISLAV KURKA (kurkal@mlp.cz)

Vzniká databáze míst veřejného přístupu k internetu

Na internetové adrese www.verejnyinternet.cz vzniká databáze míst veřejného přístupu k internetu. Na tiskové konferenci k zakončení Března – měsíce internetu, uspořádané 11. dubna, o tom informovali představitelé Ministerstva informatiky ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a BMI sdružení. Cílem jejich společného projektu Veřejný internet je soustředit informace o zařízeních nabízejících veřejný přístup k internetu a zpřístupňovat je tak, aby se dalo snadno zjistit, kde se tato místa nacházejí a jaké služby nabízejí. Údaje z této databáze bude přebírat Adresář Portálu veřejné správy a doplní o ně informace o obcích v ČR.

Místem veřejného přístupu k internetu se míní jakékoli zařízení (knihovna, úřad, kavárna, informační středisko, hotel atd.) umožňující veřejnosti přístup k internetu, a to zdarma nebo i za úplat. Může jít o veřejného i soukromého poskytovatele.

„Počet míst s veřejným přístupem k internetu na 1000 obyvatel patří ke sledovaným ukazatelům, podle kterých posuzuje Evropská komise úroveň informační společnosti v jednotlivých členských zemích EU. Česká republika si v tomto směru nevede špatně,“ uvedl Martin Boka z Ministerstva informatiky ČR. „Mezi novými členskými zeměmi zaujímá třetí místo za Estonskem a Maltou. Ke zlepšení její pozice ještě přispěje právě probíhající Projekt inter-

netizace knihoven, v jehož rámci připojí Ministerstvo informatiky do konce roku 2006 k internetu na 4000 knihoven.“

Podle knihovního zákona by měly být připojeny k internetu do konce příštího roku všechny veřejné knihovny, nyní tuto povinnost splňuje přibližně 2500 knihoven a jejich poboček.

Databáze na www.verejnyinternet.cz se začala plnit v dubnu letošního roku. Údaje o svém zařízení do ní může vložit každý poskytovatel místa veřejného přístupu k internetu. Po zaregistrování obdrží zdarma výraznou samolepku Veřejný internet o formátu A4, již si může označit své zařízení a vizuálně tak na ně upozornit veřejnost.

Návštěvníci stránek pak zde budou moci vyhledávat podle názvu obce nebo PSČ a vyhledávání upřesnit podle typu internetového místa (knihovna, kavárna, úřad atd.), otevírací doby, možnosti bezbariérového přístupu a podobně. Je možné vyhledat také nejbližší místa k obci určené názvem nebo poštovním směrovacím číslem.

Stránky současně slouží k informování o problematice veřejného přístupu k internetu v evropském kontextu.

V případě zájmu o další informace prosím kontaktujte:

JAROSLAV WINTER, BMI sdružení,
tel. 234 602 267, 775 224 777, winter@brezen.cz

Noc s Andersenem 2005

Letošní jubilejní pohádková Noc s Andersenem proběhla ve 406 místech Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, Polska a Rakouska – díky počtu spacích míst není v lidských silách zaznamenat, co se kde odehrálo, a tak jen několika málo postřehy se pokusíme charakterizovat letošní průběh akce k 200. výročí narození dánského pohádkáře a k podpoře čtenářství.

Víme, že se do projektu zapojilo 406 knihoven, škol, družin, domů dětí, dětských domovů, nemocnic (Uherské Hradiště a Písek) – celkem to bylo 12 270 dětí, 2246 dospělých, což celkem činí 14 516 živých účastníků. V některých městech se nocovalo na více místech (Havířov 5, Brno 3, Gliwice 2, Prešov 3, Šumperk 4, Hradec Králové 3, Trenčín 2, Ostrava 5, Olomouc 3, Uherské Hradiště 7, Praha 29). Do celkového počtu nezahrnujeme nenarozené miminko (maminka v 5. měsíci těhotenství), dále plyšové a jiné hračky, psy, dva živé hady, ředitelem nalezenou bílou myš, virtuální duchy a pohádková zjevení, živé spisovatele, vědce, ilustrátory, zpěváky, básníky, skupinu Kabát, nepočítaně vojáků, královen i hasičů, policistů, historických šermířů, polykačů ohňů, tedy těch, kteří přišli na celý večer nebo jen na skok, aby dětem připravili radostné chvíle.

Je zcela jasné, že nejpoblábnější osobou nemohl být nikdo jiný než samotný Andersen – zjevil se podle našich propočtů 353 krát, v Babicích našli chaloupku a v ní byla jen jeho matka, na několika dalších místech našli jeho poklad, v Jihlavě byl Andersen v předstihu vloni, letos poslal pouze zvukový dopis, v Uherském Brodě se omluvil, že toho má moc... V Krnově: „...přišel sám H. Ch. Andersen, naprosto dokonale (byl to náš pan ředitel), vyprávěl o svém dětství a děcka byla nadšena!“ a poté se v elektronické konferenci rozpoutala debata, zda byl lepším Andersenem ten krnovský nebo havířovský... Éterem letěl i dotaz olomouckých dětí: „Kdo viděl Andersena? My ano! A také jsme si s ním popovídali!“ Ve Františkových Lázních děti Andersena nezaskočily ani otázkou: „Jak to, že umíte česky?“

Podle našich oficiálních výpočtů je dnes jasné, že během večera, noci a rána bylo přečteno 4203 Andersenových pohádek – není to na zápis do Guinnessu? O což se pokusili v Šumperku, kde překonali rekord v uléhání princezen na hrášku (nejmladší princezně bylo 13 měsíců, nejstarší 61 let).

Letos poprvé se na většině míst sázely pohádkovníky – jen ze slovenské Prievdzie napsali, že budou letos sázet už potřetí! Dnes víme, že k oslavě dvoustých narozenin vyrostl celý les pohádkových stromů – podle námi přijatých zpráv to bylo 386 pohádkovníků Andersenových, na což bylo potřeba přeházet několik tun hlíny a přinést aspoň čtyři hektolitry vody. Náš virtuální les by byl velice roztodivný, určitě smíšený a smíchaný, byly by v něm zastoupeny lípy, jehličnany, jasan, duby, jinan dvoulaločný, borovice, myrobalán, araukarie, ořešáky, cedr, tis, převislé vrby, několik magnolií, javor babyka, javor pyžamový, líska kroucená, kaštan, ovocné stromy, jablůňky, afrikán, třešeň ptáčnice, několikrát jabloň se zlatými jablky, jeden celopražský strom a také několik papírových stromů. Někde zasadili strom pouze jeden, jinde pět i více, a to i v předstihu... Některé ze stromů pomáhal zasadit samotný dr. Václav Větvíčka, kterému Klub dětských knihoven vděčí i za latinský název Fabularius Anderseni. V Polici nad Metují pozvali k sázení i děti s postižením z občanského sdružení Vánek. A jak píšou z polských Tych: „Drogie Koleżanki! W Tychach zasadziliśmy Drzewko Andersena w parku miejskim, jest to lipa szerokolistna o ktora bedziemy dbac.“ Ve většině míst sázeli stromy do země starostové, místostarostové, jinde se spokojili se sázením do květináče. A jak pro DTA napsal desetiletý Honzík: „Andersenův pohádkovník je velice vzácný strom. Může se zasadit jen 1. dubna za knihovnou, protože knížky pana Andersena dodají stromu sílu a zdravý vývoj. Strom pak dodává víc pohádek. Čím více je v knihovně Andersenových knih, tím líp se strom vyvíjí. Pak dává víc a víc pohádek.“

Právě sázení pohádkovníků i krásné počasí přilákalo zájem veřejnosti i novinářů – z obce

Šitbořice např. sdělili: „...už ani nemohu napsat, kolik nás tu je. V sedm večer to bylo asi šedesát, nyní už to bude kolem sedmdesáti lidí, přesně už to nikdo nespočítá.“ V Českém Těšíně byla novinářka dětmi tak unesena, že je chtěla adoptovat! V Kostomlatech zase své žáky při bohulibých činnostech nevěřičně sledovala ředitelka ZŠ.

A co se všechno dělo? Kromě hlasitého i tichého předčítání bylo zdramatizováno několik desítek pohádek, z mnoha knihoven a škol byly vypraveny lampiónové průvody, zvonečkové průvody, děti z knihoven i škol se setkávaly v půli cesty (Rožnov pod Radhoštěm a Zubří), pohádky pomáhaly číst i herci Česko-těšínského divadla, Západočeského i Slovákckého a Hoffmannova divadla. Asi 400 dětí s maminkami a tatínky (i s těmi, co šli prostě okolo) z Rokycan zhlédli rytířské souboje a pokus o rozstřelení knihovny dělovou ránou, vystoupili na věž kostela a kochali se krásou přilehlého okolí. Ve Výčapech na Třebíčsku zhasli kvůli lampiónovému průvodu veřejné osvětlení a v hospodě přestali točit pivo! V Praskačce šly děti na hřbitov.

Ačkoli plesová sezóna skončila, konalo se mnoho bálů: v Lomnici nad Lužnicí byl ples květinek, na různých místech proběhlo několik maskárních plesů a v Semanově byl ohňostroj. Stezky odvahy, opičí dráhy, diskotéky, volba superstar, superčtenářka, soutěže jeden proti všem na téma Andersenových pohádek byly uspořádány leckde, jinde se hrály piškvorky, pexeso, byli voleni největší znalci pohádek, po vodě se posílaly lodičky s názvy pohádek, v Hulíně v zapečetěné lahvi posílali vzkazy po řece. V Kostomlatech a jinde se děti naučily několika dánskými písním (stihly je natočit i na CD), v Havličkově Brodě byly pasovány na rytíře dánského království, v Aši vyráběly pohádkové městečko, v Brně přišla za dětmi královna knížek (ředitelka KJM L. Nivnická), volil se znalec pohádek první třídy, proběhl čtenářský maraton, na mnoha místech oblékali císařovy nové šaty, volil se nejsympatičtější cínový vojáček.

V Buchlovicích na zámku spaly děti ZŠ Velehrad a při stezce odvahy se v zámeckém parku zatoula jedna žačka – byla nalezena a vše dobře dopadlo. Petrvald zažil projíždku kouzelným kočárem, žáci ZŠ Za Alejí hráli vodní pólo. Ve Vyšším Brodě vyráběli sáně, do kterých místo sobů zapřahali plyšové psy, ve Staříči obcházela školu bílá paní a v Bohuslavicích dělala ducha školnice, které se lekla i samotná paní učitelka Jana, t.č. převlečená za ošklivé káčátko, již řekl vlastní syn: „Ty zase vypadáš!“

I letos jsme mysleli na děti, které nemohou být s námi – byla uspořádána jednooční sbírka na pomoc prvnímu dětskému hospici v Malejovicích, v níž bylo celkem vybráno 22 201,50 Kč (ZŠ Arménská Brno 4477 Kč, Jaroměřice u Jevíčka 556 Kč, Kamenický Šenov 285 Kč, Kralupy 450 Kč, Ledčice 1500 Kč, Litvínov 200 Kč, Lužice 1866 Kč, Nová Role 1041 Kč, Petrovice u Karviné 500 Kč, Praha 4 – ZŠ Jánošíkova 1363 Kč, Sokolov 280 Kč, KBBB Uherské Hradiště 1531,50 Kč, Gymnázium Uherské Hradiště 300 Kč, ZŠ R. Frimla Trutnov 200 Kč, ZŠ Bakov nad Jizerou 6782 Kč, ZŠ Všetaty 870 Kč). Předpokládáme, že částka není konečná, snad se ozvou i další místa.

Malí i velcí čtenáři mohli hlasovat a udělit Cenu nočních spáčů v anketě SUK 2004. Čtisibrýl ušatý z Národní knihovny ČR vyhlásil letos tak těžkou soutěžní otázku, že správnou odpověď neví kromě něho dodneška nikdo! Nakladatelství Egmont připravilo pro naši společnou noc soutěž k Radě nešťastných příhod a nechalo vytisknout 10 000 magických karet. Náklad byl zcela rozebrán, rozeslán v počtu 400 balíků a na pozdě přihlášené se už ani nedostalo... Pohlednice s obrázkem Galiny Miklínové vydal SKIP ČR – za všechny děti děkujeme i za proplacení poštovního k odeslání balíčků. Děkujeme sružení BMI a Národní knihovně ČR – Mgr. Zlatě Houškové a PhDr. Vítu Richtrovi – za vše (oni už vědí...).

Poselství letos přišla od velvyslance dánského království pana Jorgena Bojera, českého básníka Pavla Šruta, slovenského básníka Daniela Heviera a publicisty Jiřího Černého. Jen litujeme, že se dětem neozvali velvyslanci H. Ch. Andersena v ČR pan Václav Havel a paní Magdalena Kožená... Vzornou propagaci odvedla Dětská tisková agentura s Radkou Páleníkovou a také portál Čítárny s Janem Pracnou a Vítou Hermanem.

Důležitá byla společná komunikace – dospělí využili elektronické konference Andersen a pro děti byl zřízen jednooční chat. Tak jako vloni se chatovalo díky firmám Centrum internetu v zastoupení ing. Libora Tošovského a díky panu Dušanovi Jiráskovi z firmy Webpage. Inženýr Tošovský s námi vydržel celou noc, jeho kolega Vojta Laiřr usnul... Nočním chatem prošlo více než 16 000 zpráv, ve špičce od 21.00–23.30 dostával server 190 požadavků za sekundu. Bohužel, opět se některým knihovnám nebo školám nepodařilo spojení – mrzí nás to, snad příště. V mnoha případech nebyla vina jen na jedné straně, víme, že některé e-mailové schránky byly přeplněny nebo adresy nebyly funkční. Při přihlašování také záleželo na jediném písmenku, mezeře... Ale i zde se ukázalo, že jsme kamarádi, že si umíme v těžkých chvílích pomoci navzájem. Děkujeme jménem konference Andersen! A když už jsme u toho děkování, nesmíme zapomenout na jazykově vybavené kolegyně: Magdalena Řeřichová z MK v Praze, Dana Zipserová a další česko-těšínské kolegyně i lomnická Marcela Borovská odvedly skvělou práci!

Pohádkový večer, dlouhá probdělá noc a vyčerpávající ráno si vyžádalo i občerstvení – vypily se hektolitry čaje, kávy, sponzorských limonád, několik desítek lahví Rychlých špuntů, v Týnci nad Sázavou do dna vyprázdnili devatenáctilitrový barel vody. Snědlo se několik plně naložených dodávek rohlíků, chleba, koblih, sponzorských koláčů, domácích buchet a bábovek i pomazánek

od maminek, učitelek i knihovnic. Štědří sponzoři ani letos na děti nezapomněli, a tak můžeme opět zapsat sedlčanského hermelína Pepu, který i letos navštívil knihovnu, do Uherského Hradiště zase dorazil medvídek z Hamé Babice s výbornými přesnídávkami, v Bystřici pod Hostýnem se vařila polévka ze špejle od klobásy, na mnoha místech u táboráků opékali buřty i klobásy, v Jihlavě každoročně nosí ráno čerstvé pečivo dětem paní ředitelka z pekárny, v Havířově maminky soutěžily o titul dobrá hospodyňka (= ta, která upeče nejlepší buchtu). Do Kraslic přišla pohádková babička s perníčky, v Novém Sedle hodovali v restauraci při královské krupicové kaši. Sněhová královna přinesla dětem ledovou buchtu. V Bechyni našli buchtu, co ji upekli sám Andersen. Doufáme, že všichni jedlíci jsou živi a zdraví a že neskončili s bolením břicha.

A na co nesmíme zapomenout? Vybíráme z toho nejlepšího:

„V Kožušanech (malotřídka na Haně) nocuje plný počet dětí – víc jich nemáme!“

„Zpívali a tančili jsme po dánsku, jsme rádi, že jsme Češi,“ píše Kadaň.

„Mimo jiné jsem císařovi ukázala velké tajemství. Zatáhla jsem ho do kuchyně a ukázala mu pohádkový dort, prý to neprozradí ani poddaným...“

„...kontrolu ohňů u hřbitova provedla policie ČR!“ píše ZŠ Roztoky.

V Jinačovicích budou děti ze závažných důvodů nocovat až začátkem května, knihovnice se vdává a nastávající ženich by nesouhlasil, aby předsvatební noc strávila s dětmi v knihovně. Přejeme hodně štěstí!

Z Veselí nad Moravou napsali: „Na poslední chvíli odřekl hlavní host, stromek jsme také nesehnali a na chat jsme se vůbec nedostali..., přesto byly děti spokojené a my dospělí také!“

„Nejlepší závin upekli táta Kaftan...“

„Jo, za oknem řvou ptáci, u nohou mi pípají ze spaní děti, jdu jim připravit odměny, protože se co nevidět začnou budit“ (Rokycany).

„První noc zatím dopadla dobře, nikdo se nedusil buchtou, nespadl ze schodů, ani nepodpálil budovu úřadu lampiónem... píšu ze starostova počítače, knihovni nás odmítl poslouchat...“ (Nadějkov).

„Milá Mirko a Hanko! Když už jsme spolu 2x spali, možná bychom si mohli tykat,“ souhlasíme, milá Ivo, a snad i další mejlovi přátelé!

„Stromečkům přejeme, aby rostly, pohádkám, aby se četly, a dětem přejeme, aby se měly jako v pohádce. Dobrou noc všem!“ (OK Semanín).

„Já pomalu svlékám starobylý frak a cylindr a píšu vám všem s pohádkovým pozdravem. Pohádka je stále živá, jako Malá mořská víla.“ (Eva z Turnova).

Krnovská děvčata prozradila, že děti četly a četly a na knížky si opravdu sáhly a měly možnost při pohádce usínat – což je nejdůležitější na celém večeru!!! Naše kamarádka pohádka vyhrála!!!

Gabika z Prešova hlásí: „To bola tá najsuperácejšia Noc s Andersenom, akú som zažila. Hurá!“

Milý pane Andersene,
všichni ti dnes děkujeme,
že jsi pro nás v noci nespal,
cos kdy slyšel, všechnos sepsal.
Proto všichni slibujeme,
že až půjdem spolu světem,
budem říkat nejen dětem:
Kdysi žil pan Andersen,
který napsal dětem všem
o tom, co je všechno v nás
a že svět je plný krás!!!
Slibuje to každý z nás,
že až přijde těžký čas,
vzpomene nejen tebe,
ale všechny lidi kolem sebe.
A budem jak v pohádce
vyhlížet, kde dobrý svět!!!

Marcela Božovská z Lomnice, ostatní verše vydáme v elektronickém souboru a zašleme účastníkům letošní Noci s Andersenem.

Díky za letošní jubilejní pohádkovou noc a těšíme se na tu příští v roce 2006!

Z celkem 2188 e-mailových zpráviček sestavily:
MIRKA ČÁPOVÁ a HANKA HANÁČKOVÁ, KBBB UH a všichni letošní spáci

Foto RADKA PÁLENÍKOVÁ, Dětská tisková agentura

Článek vychází zároveň v Bulletinu SKIP

Tak, a jsem tu zas, já, Čtisibrýl Ušatý!

A mám pro Vás soutěžní úkol. Je trochu komplikovaný. Prohlédl jsem si Vaše knižní fondy a už vím, že s mou otázkou budete mít problémy, protože tu knížku, na kterou se budu ptát, má moc málo knihoven.

Ale ať, stejně se zeptám. Jsem skřet strašně zlomyslný. Pokud mi někdo správně odpoví, vyhrává mou hlavní ušatou cenu – knížku za 500 Kč. Ale jen ten, kdo bude první.

Když mou první otázku nezodpoví nikdo, snad si poradí alespoň s druhou. A zase – jen první vyhrává. Nezapomeňte, že má soutěž se jmenuje Zapomenuté poklady, chachacha!

A teď otázky.

1) Jak se jmenuje tahle knížka? Je to napůl pohádka, napůl dívčí román o dvou párech princezen a princů, co se mají a nemají rádi, podle toho,

jak na ně působí dva kouzelné předměty od jedné chytré čarodějnice. Všechno nakonec dobře dopadne a každá z princezen si vezme toho správného prince. Je to i o tom, že často nevidíme, jací doopravdy jsme. Knížku napsal anglický spisovatel a jeden z princů se jmenuje jako koření.

2) Náhradní otázka: jak se jmenuje knížka, kde se křídou namalovaný kluk kamarádí se spisovatelem? Je to knížka česká, hezká a chytrá. Ten kluk je také chytrý a hodný. Hodněji než spisovatel, co neumí kreslit a jen se vytahuje. A také je tam Dusbaba. Teď už můžete hádat, chytrolíni! Rád se podívám, kdo vyhrál.

Váš Čtisibrýl Ušatý

P.S. Správné odpovědi už Čtisibrýl dostal a odměnil; vy je najdete na straně 164

Knihovny pro všechny – pozvání na konferenci

Multikulturní centrum Praha srdečně zve knihovnickou veřejnost na třetí ročník konference **Interkulturní dialog v knihovnách III**, která se koná ve **čtvrtek 2. 6. 2005** tradičně v **Malém sále Městské knihovny v Praze**. Zúčastněné knihovnice a knihovníci si mohou opět rozšířit své znalosti o jiných kulturách a menšinách žijících v ČR, podělit se o zkušenosti se zaváděním multikulturních přístupů v knihovnách v ČR i zahraničí a dovít se něco o tom, jak se dá v knihovně použít „multikulturní“ marketing.

Česká republika se stále více otevírá světu. Před nedávnem jsme se stali součástí Evropské unie a jsme svědky příchodu stále většího počtu lidí „odjinud“, kteří mluví nám neznámou řečí, mají jiné kulturní zvyklosti a návyky nebo třeba věří v jiného boha. Stále více si uvědomujeme, že nejsme uzavřeným ostrovem s neměnným českým kulturním zázemím, ale že nás příliv jiných kultur určitým způsobem ovlivňuje a formuje. Už pro nás není nic neobvyklého nakoupit zeleninu ve vietnamském stánku, dát si k obědu jarní závitky v čínském bistru nebo poslouchat v rádiu romskou, balkánskou nebo arabskou hudbu.

V mnohých ohledech je takový přísun kulturní rozmanitosti přínosný a obohacující, soužití jiných kultur a vzájemná odlišnost ale také při-

náš častá nedorozumění, nepochopení a konflikty. Důsledky takových neshod a netolerantní postoje veřejnosti vůči menšinám ukazují např. nedávné šetření Centra pro výzkum veřejného mínění AV ČR, které se zabývalo vztahem české veřejnosti k příslušníkům různých národních či národnostních skupin. Výzkum ukázal, že nejlepší postoj mají mladí Češi ke své vlastní národnosti, naopak podprůměrnou přízeň vyjadřují jiným „cizím“ skupinám (Vietnamci, Ukrajinci, Romové).

Graf převzat z tiskové zprávy Náš vztah k jiným národům a národnostem, ze dne 25. 3. 2005, vydalo Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, www.cvmv.cz.

Tabulka 1: Vztah k národnostním skupinám žijícím u nás (od nejvíce k nejméně sympatickým)

Češi	1,8
Slováci	2,6
Poláci	2,7
Němci	3,6
Židé	4,0
Vietnamci	4,2
Rusové	4,3
Ukrajinci	4,5
Občané balkánských států	4,8
Romové	5,5

Podst.: Vítězné přírůstky bez odpočítání „ne“, maximální = 1, minimum = 7

Knihovny jsou nezbytnou součástí vyvíjející se multikulturní společnosti a jejich posláním je zajišťovat rovný přístup ke svým službám všem bez rozdílu, tedy i takovým uživatelům, kteří pocházejí z jiného kulturního prostředí a se kterými je o něco více práce než s běžným

Menšinovi knihovníci působící v českých knihovnách (původem z Vietnamu a Burkiny Faso) diskutují v závěrečném panelu konference

Minulý ročník konference Interkulturní dialog v knihovnách hostil 140 účastníků

čtenářem. Co dělat se čtenářem, který by potřeboval informace o službách knihovny v cizí řeči, který by chtěl příručku o možnostech pracovního uplatnění v ČR pro cizince nebo by si přál přečíst noviny na internetu v čínských znacích? A co vlastně může knihovna nabídnout čtenářům, kteří touží nahlédnout pod pomyslounou kulturní pokličku, nespokojí se jen s povrchnými informacemi a chtějí se o lidech z jiných kultur žijících v ČR dozvědět více? Jak naopak reagovat na ty, jejichž projevy jsou viditelně rasistické a xenofobní? Jak se může knihovna stát otevřeným a přátelským místem pro všechny skupiny bez bariér, jazykových a kulturních překážek? A jak má knihovna všem svým čtenářům, potenciálním uživatelům a podporovatelům dát najevo, že je skutečně multikulturní a otevřenou institucí?

Na tyto a mnohé další otázky se pokusí odpovědět letošní konference **Interkulturní dialog v knihovnách III**, která je součástí dlouhodobého projektu Rozmanitost do knihoven a pořádá ji tradičně Multikulturní centrum Praha ve spolupráci se SKIP a Městskou knihovnou v Praze. Podněty a impulsy pro sestavení letošního programu konference přinášeli nejčastěji sami knihovníci a knihovnice, kteří cítí důležitost a nezbytnost multikulturních přístupů ve své práci. Dalším podnětným zdrojem informací je výzkum realizovaný Multikulturním centrem Praha na podzim loňského roku mezi 500 knihovny, ve kterém odpovídaly, zda používají cizojazyčné orientační tabulky, zda se zabývají akvizicí multikulturní literatury či jak intenzivně spolupracují s místními organizacemi menšin. Mají-li knihovny nabízet multikulturní služby, je důležité také znát potřeby těchto uživatelů – co jim v knihovně chybí, jaké materiály jsou pro ně užitečné a co jim brání v tom, aby knihovnu navštěvovali pravidelně. Potřeby cizinců shrnuje další výzkum, s jehož výstupy se účastníci během konference seznámí.

Znát své vzájemné potřeby však stále nestačí. Aby se knihovna stala multikulturní institucí, musí vědět, jak komunikovat se svými potenciálními uživateli (z řad Romů, Vietnamců, Ukrajinců) a především mít připravenou marketingovou strategii, jak otevřít své dveře dosud neosloveným čtenářům. **Marketing knihoven, specifikace komunikace s „českými“ menšinami, současná nabídka multikulturních služeb v českých knihovnách, požadavky a potřeby příslušníků menšin a inspirace ze zahraniční praxe – to jsou stěžejní témata letošní mezinárodní konference pro knihovny.**

Multikulturní centrum Praha klade důraz na kvalitní podkladové materiály pro účastníky konference, které mají poskytnout další prameny pro studium a prohloubení znalostí v této oblasti. Účastníci obdrží soubor tištěných materiálů obsahující příspěvky přednášejících, překlady nejzajímavějších a inspirativních zahraničních článků a seznam dalších zdrojů k tématu. Všichni účastníci také obdrží zdarma novou publikaci, která je shrnutím dosavadních výstupů projektu Rozmanitost do knihoven a která by se měla stát první českou příručkou pro zavádění multikulturní praxe v knihovnách.

Věříme, že i v tomto roce bude konference **Interkulturní dialog v knihovnách III** přínosným zdrojem nápadů pro všechny účastníky a že se české knihovny opět trochu více otevrou všem uživatelům a čtenářům „odjinud“. Přihláška na konferenci je k dispozici na www.mkc.cz nebo projektu Rozmanitost do knihoven – www.rozmanitost.cz. Přihlášky a případné dotazy pošlete na e-mailovou adresu infocentrum@mkc.cz.

DANIELA RICHTEROVÁ

– BARBORA HOŘAVOVÁ (office@mkc.cz)

Foto archiv MKC

SERVIS ČTENÁŘE

Občanské sdružení Multikulturní centrum Praha se přestěhovalo na novou adresu: Vodičkova 36 (Palác Lucerna), 116 02 Praha 1, tel./fax: 296 325 345. Sídlo organizace, tj. i její účetní adresa se nemění (Prokopova 9 130 00 Praha 3).

Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky

Ministerstvo kultury České republiky (dále jen „ministerstvo“) v návaznosti na zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), a v souladu s Konceptí rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010¹ vydává metodický pokyn k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území ČR.

Úvod

Poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen „VKIS“) je upraveno zákonem č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). VKIS poskytované knihovnami jsou definovány v § 4 tohoto zákona. VKIS zakotvené v § 4 odst. 1 je provozovatel knihovny povinen poskytovat bezplatně s výjimkou služeb vymezených v § 4 odst. 2.

Za služby taxativně vymezené v § 4 odst. 2 a další služby demonstrativně uvedené v § 4 odst. 3 je provozovatel knihovny oprávněn požadovat úhradu skutečně vynaložených nákladů.

VKIS se poskytují na základě rovného principu všem bez rozdílu. Pro jejich poskytování však nejsou žádným právním předpisem vymezeny kvantitativní a kvalitativní indikátory služeb, ani podmínky jejich dostupnosti uživatelům.

Metodický pokyn proto stanovuje základní kvantitativní a kvalitativní podmínky pro poskytování VKIS pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi a kraji na území ČR, zapsané v evidenci knihoven Ministerstva kultury. Všechna ustanovení tohoto metodického pokynu mají povahu doporučení, pokud nejsou totožná s ustanoveními knihovního zákona a/nebo vyhlášky.²

Ostatní knihovny, například vysokoškolské, akademické, lékařské, muzejní apod. mají specializovaný charakter a jsou primárně určeny vymezenému okruhu uživatelů (vysokoškolským studentům, uživatelům z oblasti výzkumu a vývoje apod.) a nelze je tedy strukturovat podle počtu obyvatel. Z hlediska celkové koncepce VKIS není účelné je standardizovat. Pro specifikaci dostupnosti služeb těchto knihoven je postačující uplatnění hlavního principu knihovního zákona, tedy poskytování VKIS způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu.

Článek 1 CÍLE A PŮSOBNOST STANDARDU VKIS

- 1) Cílem standardu VKIS je zlepšení dostupnosti a kvality VKIS jejich uživatelům.
- 2) Standard VKIS umožňuje knihovnám, provozovatelům knihoven, obcím, krajům a ústředním orgánům státní správy provádět srovnání a kontrolu dostupnosti a kvality VKIS a systematicky uplatňovat formy podpory rozvoje VKIS.
- 3) Standard VKIS je nástrojem motivace a jeho indikátory jsou využívány při poskytování a využívání peněžních prostředků z veřejných rozpočtů za účelem podpory rozvoje VKIS.
- 4) Působnost standardu je omezena na VKIS poskytované knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji. Tyto knihovny tvoří základní infrastrukturu, která uživatelům zajišťuje dostupnost VKIS.

Článek 2 PŘEDMĚT STANDARDU VKIS

- 1) Standard VKIS vymezuje následující kategorie a v nich indikátory (kritéria), za kterých jsou v knihovnách poskytovány VKIS uživatelům:
 - a) provozní doba knihovny pro veřejnost,

- b) tvorba knihovního fondu a informačních zdrojů,
 - c) počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu,
 - d) studijní místa a prostory pro uživatele knihovny,
 - e) obecné principy dostupnosti VKIS.
- 2) Hodnoty indikátorů stanovených standardem VKIS jsou definovány jako optimální. Jejich dosažení garantuje dobré podmínky pro poskytování VKIS uživatelům. Standard VKIS uvádí u jednotlivých kritérií jako indikativní údaj i hodnoty, které odpovídají hodnotám celostátního průměru.³
- 3) Indikátory podmínek pro poskytování VKIS jsou diferencovány pro knihovny působící v různých velikostních kategoriích obcí a měst. Za základní kritérium byl zvolen počet obyvatel v obci.
- 4) Hodnota konkrétního indikátoru v jednotlivých kategoriích se použije přiměřeně k počtu obyvatel obce, spádové oblasti a místním podmínkám.

Článek 3 PROVOZNÍ DOBA KNIHOVNY PRO VEŘEJNOST

- 1) Optimální přístup uživatelů k VKIS vyžaduje, aby knihovna byla otevřena tak, aby jejích služeb mohli uživatelé maximálně využít i mimo svoji pracovní dobu. Podle situace v místě je vhodné stanovit proporce provozní doby v dopoledních a odpoledních hodinách a také v sobotu a v neděli.
- 2) **Indikátor:** počet provozních hodin⁴ pro veřejnost týdně

Počet obyvatel obce	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2002
1–500	Počet hodin / týden	Počet hodin / týden
1–500	5–10	2 až 3
501–1 000	10 až 15	4
1 001–3 000	15 až 20	12
3 001–5 000	20 až 25	20
5 001–10 000	25 až 35	26
10 001–20 000	35 až 45	30
20 001–40 000	45 až 50	40
Více než 40 001	50 a více	42

- 3) Rozsah provozní doby knihovny není totožný s celkovým objemem pracovní kapacity nezbytné pro zajištění činností knihovny. Pracovní doba pracovníka knihovny v obcích do 1000 obyvatel by měla být orientačně o jednu třetinu delší než provozní doba knihovny. Ve větších knihovnách se přiměřeně přihlédně k celkovému rozsahu činností knihovny.

Článek 4 TVORBA KNIHOVNÍHO FONDU A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

- 1) Knihovna zpřístupňuje knihovní fond a další informační zdroje v množství a kvalitě dostatečné k tomu, aby byla schopna uspokojovat potřeby a zájmy svých uživatelů.
- 2) Provozovatel knihovny v obci, která má více než 10 000 obyvatel, a krajská knihovna, která v místě svého sídla plní funkci základní knihovny, systematicky doplňuje do knihovního fondu zvukové, zvukově obrazové a multimediální dokumenty.
- 3) Knihovní fond vyžaduje soustavnou obměnu, aby si zachoval svůj společenský význam a přiměřenou aktuálnost.
- 4) **Indikátor:** Výdaj na nákup knihovního fondu a dalších informačních zdrojů, tj. částka v Kč na 1 obyvatele obce vydaná na nákup knihovního fondu a informačních zdrojů za jeden kalendářní rok.⁵

Počet obyvatel obce	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2002
Částka v Kč / 1 obyvatele	25–35	22

- 5) Při stanovení výdajů na nákup knihovního fondu se doporučuje zajistit zvyšování částky na nákup knihovního fondu v návaznosti na zjištěnou inflaci v uplynulém roce.
- 6) **Indikátor:** Počet knihovních jednotek doplněných do knihovního fondu za jeden kalendářní rok.⁶
- 7) Při hodnocení tohoto indikátoru se nezapočítávají knihovní jednotky získané dočasně z výměnného fondu, který je vytvářen v rámci příslušného regionu z dotací.

Počet obyvatel obce	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2002
1–500	Knihovní jednotky	Knihovní jednotky
1–500	45–80	45–77
501–1 000	80 až 150	120
1 001–3 000	150 až 350	270
3 001–5 000	350 až 750	596
5 001–10 000	750 až 1 500	1 188
10 001–20 000	1500 až 4 000	2 933
20 001–40 000	4000 až 7 500	5 798
Více než 40 001	7500 a více	14 157

Článek 5 STUDIJNÍ MÍSTA A PROSTORY PRO UŽIVATELE KNIHOVNY

- 1) Knihovna nabízí studijní místa⁷ pro dospělé, děti a mládež, kde mohou uživatelé pracovat s knihovními dokumenty a informačními zdroji, a to individuálně nebo ve skupině. Tam, kde to místní podmínky umožní, je vhodné vytvářet čítárny a studovny.
- 2) **Indikátor:** počet studijních míst.

Počet obyvatel obce	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2002
Počet obyvatel obce	Počet studijních míst	Počet studijních míst
1–500	4 až 5	5
501–1 000	6 až 8	7
1 001–3 000	9 až 10	9
3 001–5 000	10 až 18	14
5 001–10 000	20 až 28	17
10 001–20 000	28 až 40	23
20 001–40 000	40 až 75	33
Více než 40 001	75 a více	105

- 3) Provozovatel knihovny v obci, která má více než 10 000 obyvatel, a krajská knihovna, která v místě svého sídla plní funkci základní knihovny, vybaví vybraná studijní místa technikou a umožní využití zvukových, zvukově obrazových a multimediálních dokumentů včetně internetu pro těžce zrakově postižené a nevidomé.

Článek 6 POČET VEŘEJNĚ PŘÍSTUPNÝCH STANIC PŘIPOJENÝCH K INTERNETU

- 1) **Indikátor:** Počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu.

Počet obyvatel obce	Doporučená hodnota	Celostátní průměr 2002
Počet obyvatel obce	Počet stanic	Počet stanic
1–500	1 až 2	1
501–1 000	2	1
1 001–3 000	2 až 3	2
3 001–5 000	3 až 5	2
5 001–10 000	5 až 7	3
10 001–20 000	7 až 10	4
20 001–40 000	10 až 15	9
Více než 40 001	15 a více	13

- 2) Pokud je v obci zřízeno veřejné místo přístupu k internetu mimo knihovnu, je možno počet veřejně přístupných stanic připojených k internetu v knihovně využívaných k zajištění VKIS snížit.

Článek 7 OBCENÉ PRINCIPY DOSTUPNOSTI VKIS

- 1) Dostupnost VKIS všem bez rozdílu.
- 2) Dostupnost služeb menšinám, jejichž možnost využívat služby knihovny je omezena, např. menšinám jazykovým, zdravotně postiženým nebo těm, kteří žijí ve vzdálených lokalitách.
- 3) Dostupnost informací o knihovně a jejich službách dálkovým přístupem prostřednictvím webové stránky. Webová stránka je zpracována v souladu s pravidly přístupného webu⁸ s ohledem na potřeby zrakově a sluchově postižených uživatelů a uživatelů se sníženou hybností rukou nebo poruchami soustředění.
- 4) Umístění knihovny v centru sídelního útvaru nebo v blízkosti centra. Docházková vzdálenost pro okruh přímé působnosti nemá přesáhnout 15 minut pěší chůze nebo jízdy veřejným dopravním prostředkem hromadné dopravy.
- 5) Pokud docházková vzdálenost přesáhne

uvedený indikátor, je vhodné zajistit dostupnost VKIS zřízením pobočky, pojízdnou knihovnou nebo jiným způsobem.

- 6) Při hodnocení prostorového zajištění knihovny a při projektové přípravě výstavby i rekonstrukce knihovny se v přiměřeném rozsahu použije typizační směrnice Ministerstva kultury.⁹
- 7) Při zajištění činnosti knihovny a poskytování VKIS se doporučuje respektovat principy Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách z roku 1994¹⁰ a návaznou směrnicí.¹¹

Článek 8 VYHODNOCOVÁNÍ PLNĚNÍ STANDARDU VKIS

- 1) Vyhodnocování plnění standardu VKIS provádí:
 - a) na místní úrovni provozovatel knihovny,
 - b) na krajské úrovni krajská knihovna, případně ve spolupráci s knihovnami pověřenými výkonem regionálních funkcí,

c) na celostátní úrovni Národní knihovna České republiky.

- 2) Vyhodnocování plnění standardu VKIS vychází ze statistického šetření, které je prováděno na základě statistického výkazu pro veřejné knihovny ve formuláři Kult (MK) 12 - 01.
- 3) Krajská knihovna, knihovna pověřená výkonem regionálních funkcí a Národní knihovna České republiky zveřejní nejméně jedenkrát za dva roky prostřednictvím internetu výsledky vyhodnocení plnění standardu VKIS.

Článek 9

- 1) Nejdéle po uplynutí každých pěti let budou indikátory porovnány se skutečným stavem VKIS, a to jak na krajské úrovni krajskou knihovnou, tak i na úrovni celostátní Národní knihovnou České republiky.

V Praze dne 31. 3. 2005
BLANKA ČERMÁKOVÁ, Dis.,
ředitelka odboru umění a knihoven MK ČR

O D K A Z Y :

1. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 2004 č. 679.
2. Vyhláška Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).
3. Zjištěno na základě analýzy rezortní statistiky kultury zpracovávané Národním informačním poradenským střediskem pro kulturu z roku 2003.
4. Stanovená hodnota provozní doby se vztahuje na týdenní provozní dobu nejdéle otevřeného provozního útvaru knihovny. V případě poboček se provozní doba stanovuje podle počtu obsluhované populace, např. počtu obyvatel městské části, sídliště či přidružené obce v dané lokalitě.
5. Uvedený indikátor zahrnuje průměrnou hodnotu na nákup knih, periodik, zvukových a dalších dokumentů včetně nákupu databází a licencí na elektronické informační zdroje, a to pořízených pouze z vlastních finančních zdrojů, nikoliv z dotací na tvorbu výměnného fondu.
6. Indikátor se týká pouze nákupu knih (monografií) a nezahrnuje nákup periodik a jiných informačních zdrojů.
7. Definice studijního místa dle ČSN ISO 11620 (01 01143) Informace a dokumentace – ukazatele výkonnosti knihoven: Místo sloužící uživateli na čtení nebo studium, ať už se zařízeními, nebo bez nich. Patří sem místa ve čtenářských koutcích, v seminárních a studijních prostorách a v audiovizuálních a dětských odděleních knihovny. Nepatří sem místa v halách, přednáškových a divadelních sálech, kde se uskutečňují speciální představení. Vyloučené jsou i podlahové prostory, kde mohou studenti sedět, a podobné neformální prostory.
8. Dostupné na <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=1588>
9. Výstavba kulturních zařízení : typizační směrnice stavebního objektu TSm So. Číslo 2, Veřejné knihovny / [autoři Eugen Havelka, Ivanka Matoušková]. – Praha : Ministerstvo kultury ČSR, 1986. – 135 s. : tabulky, schémata.
10. Manifest IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách 1994. Český překlad publikován například: Služby veřejných knihoven. Směrnice pracovníků 2002, s. 79–81. IFLA/UNESCO pro rozvoj. Praha, Svaz knihovníků a informačních pracovníků 2002, s. 79–81. Dostupné také na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Manifest_UNESCO.htm
11. Služby veřejných knihoven. Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj. Praha, Svaz knihovníků a informačních pracovníků 2002. 127 s. Dostupné také na <http://www.ifla.org/VII/s8/news/pg01-cz.pdf>

Správné odpovědi na otázky Čtisibryla ušatého

- 1) Wiliam Makepeace Thackeray: Růže a prsten
- 2) Václav Čtvrtek: Čárymáry na zdi

Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice

5. část

VÝPŮJČNÍ SLUŽBA, MODERNÍ TECHNOLOGIE A FINANCOVÁNÍ

Specifika výpůjční služby

Výpůjční služba tvoří bezesporu jeden z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících fungování knihovny. Vězeňská knihovna však musí často postupovat odlišně v řadě oblastí, a ani výpůjční služba není v tomto ohledu výjimkou. **Pohyb odsouzených** po věznici bývá většinou z bezpečnostních důvodů **omezen**, a proto i přístup do vězeňské knihovny může být někdy značně obtížný. Tento fakt ovlivňuje řadu rozhodnutí, která s touto službou souvisí.

Vychází z něj například stanovení délky **výpůjční doby**. Pokud je možné, aby se odsouzení dostali do knihovny pouze jednou týdně, nemůže být výpůjční doba u žádného z materiálů kratší než tento časový úsek. Fakt omezení pohybu má také vliv na problematiku **pokut** za zpoždění a za ztrátu knih. Vystávají otázky, nakolik jsou tyto poplatky oprávněné v tak striktně kontrolované instituci, jak tyto poplatky vymáhat a z čeho je mají vězni platit. Někteří vězeňští knihovníci tyto procedury považují za tak časově a energeticky náročné, že se jimi raději nezabývají. Jiní se snaží, aby vězeňská knihovna co nejvíce napodobovala situaci venku, a tak důsledně dbají i na tato opatření.

Velikost vězeňské knihovny představuje důležitý faktor, jenž ovlivňuje **počet dokumentů**, které čtenář může mít v jeden čas vypůjčené. Obecně platí, že čím menší knihovna a čím větší počet čtenářů, tím méně materiálů si lze najednou vypůjčit. Důvodem k těmto omezením je snaha, aby v knihovně stále zůstával relativně hodnotný fond, ze kterého je možné si vybrat.

Meziknihovní výpůjční služba

Pro vězeňskou knihovnu je důležité, zda tvoří součást nějaké knihovnické sítě, díky které má možnost využívat MVS. MVS může knihovně ušetřit mnoho peněz, jež by jinak byla nucena věnovat na nákup fondu, a zároveň i hodné

místa, kterého většina vězeňských knihoven nemívá nadbytek.

Vězeňské knihovny musely často čelit **nedůvěře** ostatních knihoven. Knihovny měly strach posílat své dokumenty kvůli **možnostem zničení či ztráty**. Správa věznice se zároveň obávala vzniku **finančních závazků** vůči knihovnám vně věznice. Vězeňské knihovny tak nebyly tradičně příliš vítány v kooperačních systémech. Často dokonce knihovníci ostatních typů knihoven neměli tušení o jejich existenci.

Tato situace se naštěstí začala (bohužel pouze v západních státech) pozvolna měnit. Velký vliv na to mělo zvýšené zaměstnávání profesionálních knihovníků ve vězeňských knihovnách. Ti si uvědomovali význam kooperace s ostatními knihovnami a důležitost, jakou MVS může pro knihovnu mít. Také si byli vědomi možných rizik a byli velmi opatrní na zacházení a bezpečnost materiálů vypůjčených prostřednictvím této služby.

Ukázalo se, že vysoké ztráty materiálů ve vězeňských knihovnách nejsou jednoznačným a nevyvratitelným faktem. V této oblasti neexistuje mnoho kvalitních výzkumů, nicméně se zdá, že většina vězeňských knihoven, jež vedou profesionální knihovníci, má podobné procento ztrát jako knihovny veřejné. **Zvýšené ztráty** vznikají především z důvodu **přesunů odsouzených** – ať již do jiné věznice či při propouštění. Tuto situaci lze řešit zásahem správy věznice, která by důsledně vyžadovala vyřazení knihovnických materiálů z osobních věcí vězně před jeho přesunem. Další mýtus byl založen na předpokladu, že vězeňská knihovna sama nemá ostatním knihovnám ze svého fondu **co nabídnout**. Avšak je třeba si uvědomit, že při dobrém vedení má ve svém fondu velký počet cizojazyčných knih menšin, může obsahovat kvalitní soubor právnícké literatury a často vlastní dobrou sbírku knih pro začínající dospělé čtenáře. Všechny své „speciality“ může nabídnout ostatním knihovnám, které takto zaměřeny nejsou.

Je třeba, aby vězeňská knihovna rozsah a podmínky MVS jasně deklarovala vůči svým čtenářům. Žádané dokumenty musí po tematické stránce splňovat kritéria, jaká knihovna má pro své vlastní fondy (tj. včetně možných omezení daných bezpečnostními kritérii). Podmínky MVS by měly také zahrnovat postupy při prodlení, zničení nebo ztrátě vypůjčených materiálů.

Automatizace vězeňské knihovny

Počátky automatizace vězeňských knihoven ve světě spadají do **80. let**. V roce 1987 byla automatizována pravděpodobně první vězeňská knihovna – Chillicothe Correctional Institute library, ve státě Ohio (USA). Ve stejném roce byla v Nizozemí pořádána konference s názvem Počítač a vzdělávání ve vězení, jejíž součástí byl workshop zaměřený přímo na automatizaci vězeňských knihoven. Přestože v té době bylo dané téma vnímáno jako značně futuristické a odtržené od reality, budoucí vývoj na sebe nenechal dlouho čekat.¹

Hodnocení a výběr vhodného systému pro vězeňskou knihovnu se podobá procesu výběru knihovnického programu pro malé a střední knihovny. Přesto má vězeňská knihovna **určitě specifické znaky**, které je třeba brát v úvahu – Lehmann² je dělí do sedmi základních oblastí. Za prvé, ve vězeňské knihovně hraje významnou roli dobré zabezpečení systému. Je třeba, aby program umožňoval několikastupňovou ochranu prostřednictvím hesel. Jestliže v knihovně pracují i vězni, neměli by mít přístup k vymazávání pokut, změnám podmínek a doby vypůjčky, udržování databáze uživatelů či mít možnost preferovat jednoho uživatele před druhým. Pokud prostřednictvím své pozice může vězeň-pracovník knihovny vykonávat nátlak na spoluvězně či sám být předmětem nátlaku, představuje to potenciální nebezpečí. Za druhé, důležitým prvkem je **flexibilita** systému. Vězeňská knihovna má svá specifika daná nejrůznějšími faktory, která vyžadují přizpůsobení systému podmínkám organizace a fungování knihovny. Za třetí, systém by měl umožňovat **snadnou a rychlou obměnu databáze čtenářů**. Vězeňská populace se mění velice rychle, a proto by systém měl v ideálním případě umožňovat získání údajů o čtenáři přímo

z registru odsouzených, který vytváří sama věznice. Za čtvrté, vězni mívají často strach z falešného obvinění, že vlastní knihy, které nebyly vráceny včas či nebyly dobře zaregistrovány, jsou tak vnímány jako kontraband. Proto je vhodné, když systém umožňuje **vytisknout potvrzení** o vrácení, případně i vypůjčce materiálů knihovny. Za páté, knihovníci-vězni často nejsou počítačově gramotní. Systém by proto měl být co **nejjednodušeji ovladatelný** a všechny transakce by měly být rychle a snadno proveditelné, nejlépe bez použití klávesnice. Řešením může být například používání čárových kódů, jak pro průkazky čtenářů, tak pro materiály knihovny. Za šesté – **OPAC** musí být **jasný a srozumitelný**, všechny příkazy by mělo být možné zadávat prostřednictvím menu či myši. Za sedmé – systém by měl umožňovat **zachycení údajů potřebných pro identifikaci** a případný kontakt s odsouzeným.³

Automatizace bývá prováděna za **normálního provozu**. Jelikož knihovna představuje jednu z mála šancí, jak se dostat ve vězení ke knihám a informacím, a právo na přístup do ní je ve většině států navíc zaručeno zákonem, není možné ji uzavřít, byť na přechodnou dobu. Snahou je tedy automatizovat knihovnu a zároveň co nejméně narušit její denní provoz. Situaci mohou pomoci řešit dodatečně přijmutí pracovníci-vězni, ovšem je třeba brát v potaz, že tito noví pracovníci budou potřebovat také vyškolení.

Problémem automatizace může být také **nedostatečný kontakt vězeňského knihovníka** s ostatními profesionálními knihovníky a malé možnosti pro jeho profesionální růst a vzdělávání v oboru. Další bariérou jsou **nevhodné prostory**, ve kterých často bývá knihovna ve věznici umístěna. Hlavní překážka automatizace však vzniká, pokud v dané věznici **odsouzení nesmí používat počítače** (případně je smí používat jen při vyučovacích hodinách). To znemožňuje jak práci knihovníků-věznů, tak možnost využívání OPAC čtenáři. Takovéto nařízení bývá vydáváno zpravidla z bezpečnostních důvodů. Řešení zmíněné situace se může dít pouze prostřednictvím vysvětlování a jednání s vedením věznice, které musí být spojeno s důkladným zabezpečením knihovnického systému proti možnému zneužití. Je třeba dát zřetelně najevo, že knihovník si je vě-

dom bezpečnostních rizik spjatých s automatizací knihovny a učiní vše pro prevenci zneužití knihovnického programu a počítačů vůbec.

Další využívání moderních technologií

Vedle automatizace lze využít počítačovou techniku i v řadě dalších oblastí. Počítač může zprostředkovat přístup k řadě **referenčních informací** a podporuje také nejrůznější formy **sebevzdělávání**. Mezi zprostředkované referenční zdroje mohou patřit různé databáze, indexy, adresáře a encyklopedie na CD-ROM. Ceny jsou srovnatelné s tištěnými verzemi, aktualizace je výrazně jednodušší a nosič je oproti tištěné knize daleko odolnější proti zničení (což ve vězeňských knihovnách představuje velkou výhodu). Vedle těchto služeb může knihovna **digitalizovat** a v digitalizované podobě zpřístupňovat nejrůznější interní materiály věznice – například bulletin, nařízení, manuály atp. Zefektivní se tak vzájemná komunikace v rámci celé věznice. Vedle počítačů je možné využívat i další formy médií – video, magnetofon, přehrávače interaktivních disků či interaktivní televizi.

Knihovny, které nejsou spjaté s vězeňským zařízením, mohou zcela svobodně řešit otázku, zda je výhodnější poskytovat svým uživatelům referenční zdroje **online** či prostřednictvím **CD-ROM**. Běžnou službou se stává i zajištění přístupu k **internetu**. Vězeňské knihovny jsou oproti tomu součástí instituce, kde je důraz kladen zejména na bezpečnost. Všechny snahy jsou vedeny k tomu, aby odsouzení neměli možnost nekontrolovatelného spojení s vnějším světem a aby tak bylo možné ovlivňovat, k jakým informacím mají přístup a jaké informace sami poskytují. Proto představa využívání online služeb či internetu odsouzenými by byla značně naivní. Dokonce již samotné užívání počítačů napojených na síť je vnímáno jako vysoké riziko, i při použití přístupových hesel.⁴ Proto bývá ve vězeňských knihovnách jednoznačně dávana přednost využití CD-ROM, které neobsahuje tento nebezpečný potenciál.

Vedle bezpečnostních rizik se objevují i **další překážky**, které často brání využívání moderních technologií ve vězeňských knihovnách. Jde například o situace, kdy vedení věznice preferuje stereotypní a osvědčená řešení před

inovacemi, které pochopitelně stojí peníze, čas i námahu. Omezením mohou být i nedostatečné znalosti a dovednosti knihovníka, který většinou pracuje v izolaci od ostatní knihovnické veřejnosti. Je také nutné zmínit, že většina moderních technologií může být náležitě využívána jen tehdy, pokud odsouzení mají potřebné dovednosti, tj. zejména jsou-li počítačově gramotní. Velké části vězňů tato dovednost chybí, a pokud to knihovník nebere v potaz, může být využívání draze zavedených technologií minimální.⁵

Měření výkonu vězeňské knihovny

Měření výkonu pomáhá ovlivňovat správným směrem plánování, koncepci i řízení knihovny a umožňuje účelné využití prostředků vložených do jejího provozu. Výkon knihovny měříme prostřednictvím **ukazatelů**, které se snaží co nejrealističtěji popsat fungování knihovny. Sérii ukazatelů používaných veřejnými knihovnami však nelze automaticky převádět do vězeňského prostředí kvůli možnému **zkreslení**⁶ vyplývajícímu z vězeňského režimu. Je nezbytné brát ohled na řadu následujících faktorů.

Dotazování odsouzených může být obtížné a **získání nepředpojatých informací je téměř nemožné**. Ostraha a zabezpečení věznice výrazně ovlivňují celý proces, včetně možností neutrálních výzkumníků hovořit pravidelně s vězni. Také statistiky o vypůjčkách mohou být značně zkreslené tím, že knihy neformálně putují mezi čtenáři, než jsou vráceny do knihovny (proto statistiky obratu fondu nemusí odpovídat realitě). Ukazatel, který sleduje chování čtenářů při vybírání literatury a dobu strávenou výběrem literatury, bývá ovlivněn omezeným pohybem a časovým rozvrhem odsouzených. Vedle mnoha bariér při měření výkonu vězeňské knihovny existuje i jedna **výhoda – populace**⁷ ve vězení je **úplně definovatelná** a identifikovatelná. V každém okamžiku lze zcela přesně určit její složení a charakteristiky, a tak znát přesně celkovou populaci, z níž se část ukazatelů odvozuje.

Financování

Úspěšné plnění úlohy vězeňské knihovny podmiňuje přiměřené financování. **Zdroje fi-**

nancování bývají různorodé. Nejčastěji zřízení knihovny i její provoz financuje vězeňské zařízení, jindy mohou vězeňskou knihovnu financovat knihovny zvnějšku, které na tuto činnost dostávají přiděleny peníze od státu, často lze nalézt i kombinaci obou dvou přístupů. Vedle těchto základních forem mohou existovat i další doplňkové zdroje jako státní projekty, granty (státního i nestátního charakteru) či dary.

Vězeňské knihovny bývají **nejčastěji součástí rozpočtu vězeňského zařízení**. To s sebou přináší řadu nevýhod, jelikož při nedostatku finančních prostředků věznice zcela pochopitelně preferuje své základní funkce, tj. především ostrahu a zajištění svého základního chodu, a knihovna bývá velmi často přehlížena. Pomoci může vlastní, důkladně zpracovaný

rozpočet knihovny, který zřetelně ukazuje vedení věznice cíle, priority, potřeby a plány knihovny. Zároveň nutí knihovníka, aby se zamyslel nad současnými službami a stanovil potřeby knihovny. Po předložení rozpočtu knihovny dochází zpravidla k určitým škrtům. Jasný a do hloubky propracovaný rozpočet bývá odolnější vůči tomuto krácení, jelikož přesně ukazuje, k jakému účelu budou finanční prostředky využity. Je-li rozpočet knihovnou dodržován a jsou-li záznamy o výdajích kvalitně vedeny, zlepšuje to reputaci knihovny a vytváří dobré podmínky pro jednání o rozpočtu na rok následující.

JITKA LEDVINOVÁ

jitka.ledvinova@centrum.cz

O D K A Z Y :

- 1 Již v roce 1995 byly všechny vězeňské knihovny v Nizozemí automatizované (případně byly ve stadiu automatizace).
- 2 LEHMANN, Vibeke. Automation. In RUBIN, Joyce Rhea; SUVAK, Daniel (ed.). *Libraries inside : a practical guide for prison librarians*. Jefferson (North Carolina); London : McFarland&Company, 1995, s. 177–194. ISBN 0-7864-0061-7.
- 3 Lehmann doporučuje následující údaje: jméno, číslo případu, oddělení, telefon personálu. Je také dobré, umožňují-li systém ukládat i informaci o tom, kdy a kam byl vězeň přemístěn (pro případ, že by s sebou odnesl nějaké materiály knihovny).
- 4 Přes tyto obavy se ale ukazuje, že pokud existují velmi přesná pravidla, včetně omezeného přístupu k modemu, nemusí vznikat v tomto ohledu žádné komplikace. (Jde například o tato pravidla: používají se pouze externí modemy, které se po přenosu dat ihned odpojí, nepoužívaný modem je zamčený na bezpečném místě, telefonní linka vedoucí vně věznice je zamčená v kanceláři knihovníka, jen knihovník smí používat modem a jen za nepřítomnosti vězňů v knihovně.)
- 5 Je proto třeba jednak vyškolení knihovníky-vězně tak, aby byli schopni poskytovat pomoc čtenářům knihovny, jednak pořádat školení i pro samotné uživatele.
- 6 V roce 1993 začal probíhat výzkum, který se zaměřil na specifika měření výkonu ve vězeňských knihovnách. Výsledky jsou publikovány v: LITHGOW, Susan D.; HEPWORTH, John B. Performance measurement in prison libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*. June 1993, vol. 25, no. 2, s. 61–69. ISSN 0961-0006.
- 7 Populaci jsou míněni všichni odsouzení přítomní v daném okamžiku ve věznici. Známe tak celkovou skupinu, z níž se rekrutují čtenáři vězeňské knihovny, tj. známe i charakteristiky těch, co knihovnu nevyužívají.

Do čísla přispěli >

■ **PhDr. Jana Alexová** – Městská knihovna v Praze ■ **PhDr. Květa Cempírková** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■ **Mirka Čáповá** – Knihovna BBB v Uherském Hradišti ■ **Blanka Čermáková, Dis** – Ministerstvo kultury ČR ■ **Mgr. Kateřina Drsková** – Pedagogická fakulta JČU v Českých Budějovicích ■ **Hana Dvořáková** – MK v Havířově ■ **Ing. Jiří Grosz** – Atelier Atrea, Praha ■ **Hana Hanáčková** – Knihovna BBB v Uherském Hradišti ■ **Barbora Hořavová** – MKC Praha ■ **PhDr. Ladislav Kurka** – Městská knihovna v Praze ■ **PhDr. Jitka Ledvinová** – DOM Dům na půli cesty ■ **Marie Mikešová** – MK v Sepekově ■ **Mgr. Jan Pokorný** – Ústav výpočetní techniky UK v Praze ■ **PhDr. Pavol Rankov** – Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě ■ **Daniela Richterová** – MKC Praha ■ **Jaroslav Winter** – BMI sdružení, Praha

ZE ZAHRANIČÍ

> PAVOL RANKOV (rankov@fphil.uniba.sk)

Četba beletrie v konkurenci televize a rozhlasu: NĚKTERÉ VÝSLEDKY VÝZKUMU ČETBY NA SLOVENSKU

2. část

Sledování pořadů o beletrii v elektronických médiích

Krásná literatura dnes žije i mimo své hlavní médium – tištěnou knihu. Rozhlas (podstatně méně televize) vytvořil svébytné žánry či formy, v nichž literární dílo existuje. Ačkoli v nich využívá literární text adaptovaný z knihy, je literatura v rozhlase víc než pouhou nadstavbou či doplňkem knižních vydání.

Ve veřejnoprávním Slovenském rozhlase, resp. na jeho jednotlivých stanicích (hlavně Děvin a Slovensko 1) je literatura běžnou a častou součástí vysílání, a to buď přímo v pořadech adaptujících literární dílo do audiální podoby, nebo nepřímo, jako pořady o literatuře a tvůrcích.

Veřejnoprávní Slovenská televize nabízela v době realizace tohoto průzkumu svým divákům každý týden *Literárne oko* (na ST 2) a několik dalších pořadů se literatuře věnovalo okrajově. Pořady o literatuře mohou však obyvatelé Slovenska sledovat i v zahraničních televizích. Poměrně populární (mezi milovníky literatury) je například česká revue *Tristatřicetři*.

Komerční televizní a rozhlasové stanice se věnují literatuře pouze sporadicky.

Pořadů o krásné literatuře nebo s jejím využitím je v rozhlasovém vysílání několik základních typů. Zájem o ně jsme shrnuli v tabulce 3.

Pro dospělé posluchače je nejúspěšnější rozhlasovou formou týkající se krásné literatury četba a dramaturgie pohádek (samozřejmě určené dětskému posluchači). Často či občas je vyhledávajících až dvě pětiny dospělých. Zájem o čtení a dramaturgované pohádky v rozhlasovém vysílání souvisí i s věkem, paradoxně narůstá u věkových skupin vzdálenějších od dětství. Nejnížší je tedy u středoškolské mláde-

že (často – 4,4 %, nikdy – 66,7 %) a nejvyšší u důchodců (často – 15,2 %, nikdy – 53,2 %).

Výzkum LIC z roku 2003 ukázal, že *Slovenské lidové pohádky* Pavla Dobšinského jsou nejoblíbenějším titulem dospělých čtenářů (mezi knihami přečtenými v poslední době skončily na 2. místě). Pohádka tedy není žánr oblíbený pouze dětmi.

Tabulka 3

Vyhledávání programů v rozhlasovém vysílání (v %)

	často	občas	nikdy
četba/dramatiz. pohádky	9,3	29,5	61,2
literární pásma	8,5	35,5	56,0
četba románů a novel na pokračování	7,5	28,1	64,5
četba povídek	7,0	34,8	58,2
poezie	3,1	24,2	72,8

V našem výzkumu jsme zvláště sledovali posluchačský zájem o četbu povídek, románů a novel na pokračování. Žen, které tyto žánry vyhledávají často, je asi třikrát víc než mužů (ženy: povídky 10,5 %, romány 11,2 %; muži: povídky 3,1 %, romány 3,4 %).

Z hlediska věku stagnuje časté vyhledávání povídek i románů v rozhlasovém vysílání na stejné nízké úrovni od 15 až do 44 let (rozpětí od 3,3 do 5,7 %). Časté vyhledávání povídek a románů narůstá ve věku 45–60 let (povídky – 8,3 %, romány – 9,2 %). Výrazný vrchol dosahuje v nejstarší skupině nad 60 let (povídky – 12,3 %, romány – 13,4 %). Jedním z důvodů, proč právě nejstarší lidé nejčastěji vyhledávají v rozhlasovém vysílání četbu z děl krásné literatury může být i to, že tato generace prožila své mládí ještě bez televize. Rozhlas proto plnil významnější funkci jako médium zprostředkující kulturu a narativní umění. Dalším důvodem

(pro část starších lidí) však může být i zhoršující se zrak – četbu knih nahrazuje poslech rozhlasu. Připomínáme, že v nejstarší kategorii je nejvíce nečtenářů beletrie.

Vyhledávání povídek a románů v rozhlasovém vysílání zajímavým způsobem ovlivňuje vzdělání. Nejčastěji četbu z krásné literatury v rozhlasu vyhledávají lidé se středoškolským vzděláním (*povídky* – 9,4 %, *romány* – 9,9 %). A překvapivě nejmenší zájem je u vysokoškoláků (*povídky* – 5 %, *romány* – 3,8 %). Lidé se základním vzděláním a vyučení se z hlediska počtu těch, kteří vyhledávají četbu povídek a románů v rozhlasu často, pohybují mezi uvedenými krajními skupinami.

Poezie podle očekávání skončila na posledním místě posluchačského zájmu. Avšak její zaostávání ve srovnání s prozaickými žánry není až tak vysoké. Více než čtvrtina posluchačů často nebo občas poezii v rozhlasu vyhledává. Zájem o ni projevují opět ženy výrazně více než muži (*často* 4,7 % žen a 1,3 % mužů). Opět se ukázal vyšší zájem lidí se středoškolským (5 %) než vysokoškolským (3,1 %) vzděláním (základní vzdělání – 2, 5 %, vyučení – 1,5 %).

V průzkumu jsme sledovali, jak se posluchačský zájem o rozhlasové pořady založené na krásné literatuře projevuje na frekvenci její četby. Jednoznačně se ukázalo, že mezi zájemci o jednotlivé formy interpretace krásné literatury v rozhlasu (pohádka, povídka, román/novela na pokračování, poezie), je výrazně vyšší počet aktivních čtenářů této literatury. Každodenních čtenářů je mezi nimi asi třikrát víc než v celkové populaci. A stejné je to i na opačném pólu: v těchto posluchačských skupinách je oproti celkové populaci jen poloviční počet nečtenářů. Bez výkyvů to platí i pro posluchače pohádek. Zdánlivě „infantilní“ zájem o rozhlasové pohádky je spíše spojený se vzdělanou skupinou aktivních čtenářů beletrie nežli se skupinou nečtenářů.

Měli bychom si však všimnout i kategorii posluchačů s opačným vztahem ke čtení beletrie. Mezi lidmi, kteří v rozhlasu často vyhledávají četbu prózy nebo literární pásma, je přibližně 12 % těch, jež vůbec nečtou krásnou literaturu. Rozhlasové programy o literatuře, resp. podle literatury, jsou tedy samostatnými kanály šíření literárních děl a pro část posluchačů předsta-

vují hlavní, ba jediný kontakt s uměleckou literaturou. Rozhlasová interpretace obohacuje text o herecký a hudební přednes, čímž může přinést zajímavý umělecký zážitek. Alespoň malá část z množství nečtenářů se touto cestou dostává k hodnotám literárního díla.

Předpokládali jsme, že nejhodnotnějšími čtenáři beletrie budou milovníci poezie v rozhlasu. Není tomu tak. Mezi lidmi, kteří si často v rozhlasovém vysílání vybírají poezii, je ve srovnání s těmi, kteří si vybírají prózu, výrazně méně každodenních čtenářů beletrie (14 %) a výrazně více jejich nečtenářů (18,6 %). Poezie, která je založená na rytmu slov a vyniká především díky profesionálnímu provedení, má početně specifickou kategorii milovníků rozhlasového přednesu, jež vůbec nesáhnou po knize. Potvrzuje se tedy zjištění, které jsme popisovali už dříve, že část posluchačů plně saturuje své potřeby kontaktu s poezií prostřednictvím rozhlasových adaptací. Na dnešním Slovensku tedy existuje i specifická kategorie *milovník poezie-nečtenář*, resp. *milovník prózy-nečtenář*.

Nejúspěšnější tematické okruhy, které si lidé z televizních pořadů vybírají, je zpravodajství, hrané filmy a soutěže, jako např. Milionář. Poezie skončila na posledním místě. Často si ji vybírá 2,2 %, občas 21,8 % a nikdy 76 % televizních diváků. Tyto preference neodrážejí výhradně jenom zájmy, ale do jisté míry souvisejí i s frekvencí vysílání, tj. není možné vybírat si často poezii, pokud není častou součástí vysílání.

Analýza vztahu demografických skupin k poezii v televizi, koresponduje se vztahem těchto skupin ke krásné literatuře všeobecně. V první řadě se potvrdilo, že mnohem lepší vztah k poezii v televizním vysílání mají ženy než muži (ženy: často 3,2 %, nikdy 69 %, muži: často 1,2 %, nikdy 83,5 %). Zájem o poezii mírně narůstá s věkem a výrazněji se vzděláním, viz tabulka 4.

Tabulka 4

Vyhledávání poezie v televizním vysílání podle vzdělání (v %)

	základní	vyučení	středoškolské	vysokoškolské
často	1,3	0,7	3,6	4,4
občas	14,0	20,0	26,6	32,5
nikdy	84,8	79,3	69,8	63,1

Poezie není pořadem, o který by diváci televize projevovali výraznější zájem. I mezi vysokoškoláky ji nikdy nevyhledávají téměř dvě třetiny respondentů. Pokud bychom ze skupiny lidí se základním vzděláním vyjmuli současnou středoškolskou mládež, pak by se i v této skupině, podobně jako u vyučených, počet diváků, kteří vyhledávají poezii, přiblížil nule.

Je celkem pochopitelné, že mezi lidmi, kteří v televizním vysílání často poezii vyhledávají, je ve srovnání s celkovou populací víc než dvojnásobek každodenních čtenářů krásné literatury. A údaj z opačné strany „čtenářského spektra“ potvrzuje, co jsme už zmínili o posluchačích rozhlasových adaptací literatury. Mezi lidmi, kteří často vyhledávají poezii v televizním vysílání, je až 6,5 % nečtenářů krásné literatury. Ve skupině, která občas v televizi vyhledává poezii, je nečtenářů ještě více – 10,9 %. Tito respondenti si poezii na obrazovce oblíbili prá-

vě pro audiovizuální možnosti média. Líbí se jim přednes recitátora, hudební podbarvení, poetické obrazové ztvárnění. Pro část milovníků poezie tedy báseň vůbec neexistuje jako text, ale jako interpretace. Tento fakt nemusíme vysvětlovat jenom jako specifický projev všeobecného trendu odklonu lidí od knihy, ale i jako perspektivní možnost, jak v audiovizuálním informačním věku přinášet lidem estetický zážitek z poezie (ale snad i prózy).

Záměrem Literárního informačního centra je pravidelně zkoumat vztah slovenské populace ke čtení nejrůznějších druhů textů, včetně beletrie. Po několika letech by se tak poznání čtenářské kultury na Slovensku mohlo alespoň v některých aspektech přiblížit k poznání v zemích, které se výzkumům četby věnují už celá desetiletí.

Francouzsky psaná literatura v českých překladech

3. část

Rok 2004

Gutenbergova čítanka současné francouzské prózy : Francouzská čítanka. Praha, Labyrint Revue, Gutenberg, 2004, 398 s.

Francouzská čítanka představuje formou zrcadlového vydání úryvky z děl deseti současných francouzských spisovatelů, z nichž s výjimkou Patricka Modiana nebyl ještě žádný přeložen do češtiny. Je to pokus o sondu do širokého spektra nejsoučasnější francouzské prózy, jde o texty vydané v letech 1996 až 2002.

Pierre Assouline: Dvojitý život (Double vie, 2000). Překlad Šárka Belisová. Praha, Motto, 2004. 169 s.

Pierre Assouline (nar. 1953 v Maroku), v letech 1993 až 2004 šéfredaktor literárního magazínu *Lire*, je autorem biografií (např. Simenon, Hergé či Gallimard) a románů. Do češtiny již byl přeložen jeho román *Zákaznice*

(Praha, Prostor, 2000), v němž se zabývá tématem německé okupace Francie. Ve Dvojitým životě se zase zaměřil na téma nevěry, ale také současné přetechnizované doby, v níž je člověk vlastně pod neustálou kontrolou.

Frédéric Beigbeder: Windows on the World (Windows on the World, 2003). Překlad Markéta Demlová. Praha, Motto, 2004, 219 s.

Zatím poslední Beigbederův román *Windows on the World* nese všechny charakteristické znaky autorova rukopisu. Je inspirován teroristickým útokem na Světové obchodní centrum v New Yorku v září 2001. Člení se do krátkých číslovaných kapitol, v nichž coby vypravěči střídavě vystupují fiktivní hrdina Carthew Yorston a autor. Carthew vypráví o tom, co se odehrává v restauraci v horním patře jedné ze zasažených budov, zatímco autor rozvíjí své úvahy o současném světě i o sobě samém.

Nicole de Buron: Máš přece všechno, abys byla šťastná (*Mais t'as-tout-pour-être-heureuse!*, 1996). Překlad Šárka Belisová. Frýdek-Místek, Alpress, 2004, 230 s.

Nicole de Buron, filmová scenáristka a autorka humoristických románů, se českým čtenářům představuje již druhou knižkou (první byla *Miláčku, posloucháš mě?* Frýdek-Místek, Alpress, 1998), v níž, jak se píše v anotaci nakladatelství, „vytváří roztomilou mozaiku z drobných radostí i starostí, jimiž si s námi laškovně pohrává každodenní život“.

Benoît Duteurtre: Cesta do Francie (*Le voyage en France*, 2001). Překlad Růžena Ostrá. Brno, Atlantis, 2004, 221 s.

Cesta do Francie, román oceněný prestižní literární cenou Prix Médicis 2001, konfrontuje pohled amerického studenta na Francii s pohledem francouzského novináře na současnou Ameriku, konkrétně New York.

Anna Gavalda: A taková to byla láska (*Je l'aimais*, 2002). Překlad Silvie Dokulilová. Praha, Mladá fronta, 2004, 149 s.

V pořadí druhé literární dílo a zároveň první román mladé pařížské spisovatelky, která dnes ve Francii patří k neúspěšnějším a nejlépe prodávaným autorům. *A taková to byla láska* je komorní příběh, v němž se setkávají dva lidé, mladá žena, kterou právě opustil manžel, a její tchán, k němuž se načas s dětmi uchýlila. Až dosud si byli dost vzdáleni, teď je ale nová situace sblízuje a navzájem se o sobě dozvídají věci, které netušili.

Michel Houellebecq: Rozšíření bitevního pole (*Extension du domaine de la lutte*, 1994) Překlad Alan Beguivin. Praha, Mladá fronta, 2004, 160 s.

Michel Houellebecq (nar. 1958) je básník, esejista, romanopisec a fotograf, mezi současnými francouzskými autory patří mezi nejkontroverznější. *Rozšíření bitevního pole* je jeho první román. Byl přeložen do řady jazyků a také zfilmován. Nabízí pesimistický a depresivní pohled na stav současné konzumní společnosti.

Eugène Ionesco: Fotografie plukovníka

(*La photo du colonel*, 1962). Překlad Jiří Našinec. Praha, Garamond, 2004, 142 s.

E. Ionesco (1909–1994) je znám především jako autor absurdních dramát. *Fotografie plukovníka* je soubor textů, které nejprve vyšly časopisecky; obsahuje šest povídek a střípky autorových vzpomínek s názvem *Jaro 1939*. Povídky se vyznačují snovou logikou a absurdními situacemi a navozují některá témata, kterými se Ionesco zabýval i ve svých divadelních hrách. Vyznění povídek však není komické, vyvolávají spíše tísnivé pocity.

Camille Laurensová: Láska (*L'Amour*, 2003). Překlad Alexandra Pflimplová. Praha, Odeon, 2004, 158 s.

Autorka se zamýšlí nad různými podobami lásky, nad tím, jak láska vzniká a jak zaniká, své úvahy proplétá citáty a volně propojuje s drobnými příhodami či situacemi.

Amélie Nothombová: Můj soukromý nepřítel (*Cosmétique de l'ennemi*, 2001). Překlad Šárka Belisová. Motto, 2004, 112 s. **Strach a chvění** (*Stupeur et tremblements*, 1999). Překlad Jarmila Fialová. Praha, Motto, 2004, 115 s.

Úspěšná belgická autorka Amélie Nothombová (nar. 1967) píše francouzsky a už více než deset let s úspěchem publikuje své romány ve Francii. Její prvotina z roku 1992 *Vrahova hygiena* již v češtině vyšla (Praha, Litomyšl, Paseka, 2001) a byla i zdramatizována pro rozhlas (v hlavních rolích s D. Kolářovou a M. Moravcem, na pokračování odvysílal Český rozhlas 3 v březnu roku 2004). Román *Strach a chvění* je inspirován spisovatelčinými zkušenostmi z Japonska. Hlavní hrdinka Amélie získá místo tlumočnice ve velké japonské firmě. Zjistí ovšem, že přes svou dokonalou znalost japonštiny se nedokáže v často nepochopitelném světě japonských konvencí prosadit. Místo, aby udělala kariéru, spadne až na pozici toaletářky. Stejnomená filmová adaptace románu byla uvedena i do českých kin. *Můj soukromý nepřítel* je málo dějový, založený především na dialogích dvou mužů, kteří se setkávají v letištní hale. Setkání se nejprve zdá náhodné, brzy se ale ukáže, že mezi oběma muži existuje souvislost.

Daniel Pennac: Jako román (*Comme un roman*, 1992). Překlad Helena Beguivinová. Praha, Mladá fronta, 2004, 120 s.

Daniel Pennac se zamýšlí nad vztahem člověka ke knihám: jakými etapami a změnami prochází s věkem, jakou roli hrají rodiče a škola, jak je důležité, aby čtení bylo potěšením a ne nutným zlem. Autor čerpá z vlastní zkušenosti s učitelskou profesí a popisuje, jakým způsobem se snažil probudit ve svých studentech opětovný zájem o literaturu. Čtivé a vtipné úvahové dílo.

Jean Renoir: Můj život a mé filmy (*Ma vie, mes films*, 1974). Překlad Tereza Horváthová. Academia, Praha, 2004, 277 s.

Vzpomínky slavného francouzského filmového režiséra Jeana Renoira (1894–1979), syna malíře Augusta Renoira, mapují život, dílo a názory této velké osobnosti francouzské kinematografie. Vychází s podporou programu F. X. Šalda.

Alain Robbe-Grillet: Dům milostných schůzek (*La maison de rendez-vous*, 1965). Překlad Marek Sečkař. Brno, Host, 2004, 168 s.

Po dlouhé době překlad dalšího díla vůdčí osobnosti francouzského nového románu. Děj se točí kolem vraždy honkongského boháče Eduarda Mannereta. Jak píše J. Šotolová na

serveru iliteratura.cz, „dílo je postavené na hře se známými postupy detektivní a lacině podbíživé erotické prózy, je aluzí na kreslené seriály. Hra spočívá ve zpochybnění, ne-li výsměchu téměř každé postavy, jejich činů, úvah, výpovědí a v neposlední řadě také vyprávěče.“

Soud: Upálená zaživa (*Brûlée vive*, 2003). Překlad Dana Melanová. Praha, Ikar, 2004, 190 s.

Výpověď ženy původem z Jordánska, kterou se její rodina za to, že se tajně scházela se svým milým a posléze otěhotněla, rozhodla upálit. Podařilo se jí utéci a přežít, díky pracovníci humanitární organizace se pak dostat pryč ze země, odjet do Švýcarska a začít nový život. Kniha nemá literární ambice, chce být především svědectvím.

Jean-Philippe Toussaint: Milovat se (*Faire l'amour*, 2002). Překlad Jovanka Šotolová. Praha, Garamond, 2004, 105 s.

Toussaint (nar. 1957) je belgický, francouzsky píšící a ve Francii publikující autor. Je pro něj charakteristický minimalistický styl. Do češtiny bylo převedeno již několik jeho textů, naposledy *Autoportrét v zahraničí. Milovat se*, zatím jeho poslední kniha, je příběhem konce jednoho milostného vztahu.

KATEŘINA DRSKOVÁ
kadr@pf.jcu.cz

KDYŽ SE ŘEKNE KNIHOVNA...

Erazim Kohák

Znal jsem jich za život tolik! Prožil jsem velkou část života v části Spojených států, kde první bezplatné knihovny vznikaly již v první polovině devatenáctého století. Zakládali je bohatí sedláci v přesvědčení, že budoucnost země záleží na poctivé práci a dobré vzdělanosti. Kdyby mluvili česky, asi by řekli, že v práci a vědění je naše spasení. Nejradši jsem měl tu nejstarší v nedalekém městečku Peterborough. Čísel z ní klid a jakási životní vyrovnanost proti horečnatému šílení elektronických médií. Davové šílenství mi připadá jako snad největší nebezpečí dneška. Vládcí vytvoří lidu elektronickou zástupnou skutečnost a lid šílí. Až katastrofa jej vyléčí. Předvedl nám to Stalin, po něm Hitler. Dnes noví vůdčové vytvářejí zástupnou skutečnost, podle které je válka zárukou míru, bomby nástrojem bezpečí a násilí základem demokracie. Je to šílenství, leč těžko je rozpoznat, když se na něm podílí celé národy. Jediným protilekem k davovému šílenství je realita, vnímaná klidně, bez vášně a spěchu, tak jak ji můžeme najít na stránkách knih, v tichu knihovny, kde neohlušuje elektronická hudba a neohlupuje elektronická pseudorealita. Knihovny a ti, kdo v nich pracují, nejsou jen strážci civilizace. Jsou i strážci klidného rozumu proti davovému šílenství. Vážím si jejich nerovného boje. Vždyť i já jsem duchovním potomkem Dona Quijota.

Připravil JAN MEIER

Březen – měsíc internetu 2005 bilancuje

Více než 17 000 zájemců si vyzkoušelo v ukázkovém internetovém obchodě na www.bezpecny-nakup.cz, jak probíhá nákup na internetu. Výraznější zaměření 8. ročníku Března – měsíce internetu (BMI 2005) na nakupování se projevilo i tím, že například uživatelé portálu ATLAS.CZ v porovnání s únorem hledali slova jako je prodej, internetový obchod nebo nákup v březnu o 25 % častěji. Kromě toho v tomto měsíci uspořádalo 330 knihoven téměř 1700 akcí a pořadů, které propagovaly internet, využívání elektronických informačních zdrojů a četbu. Těchto akcí se zúčastnilo přibližně 47 000 obyvatel po celé České republice. Dalších zhruba 2500 účastníků navštívilo některou ze sedmi odborných konferencí v rámci letošního Měsíce internetu.

Nejpočetněji navštívenou akcí se stala Noc s Andersenem, kterou na podporu dětského čtenářství za aktivního využití internetových technologií zorganizovalo 408 knihoven, škol, družin, domů dětí, dětských domovů a nemocnic, z toho 28 slovenských a 21 polských a jedna rakouská knihovna. Zúčastnilo se jí rekordních 12 322 dětí a 2260 dospělých.

Potvrdilo se tak, že zájem veřejnosti o seznámení s možnostmi internetu ve srovnání s předcházejícími lety neklesá, ale naopak stále ještě roste. Knihovny tomuto zájmu vyšly vstříc tím, že ještě ve větším počtu než vloni otevřely své brány všem zájemcům o internet, nabízely jeho využívání bezplatně nebo s výraznými slevami. Tradičně velkou pozornost věnovaly zvyšování informační gramotnosti a školení všech skupin obyvatel v užívání počítače a internetu. Národní knihovna ČR zpřístupnila veřejnosti nový portál www.knihovny.cz, který by měl každému usnadnit využívání knihoven a nabízených služeb.

K novinkám letošního ročníku patřila literární soutěž Internet a můj handicap. Došlých 32 soutěžních prací potvrdilo, že internet je pro lidi se zdravotním postižením těžko nahraditelným pomocníkem při překonávání jejich handicapu. Konference INSP – Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami, na které byli vítězové soutěže oceněni, dále představila několik původních řešení českých výzkumníků, díky kterým se významně zlepšily možnosti ovládnání počítačů a přístupu k internetu i pro lidi s velmi těžkými druhy zdravotního postižení.

Tradiční dětská konference Junior Internet získala zásluhou účasti zástupců z Litvy, Lucemburska a Slovenska již mezinárodní rozměr a opět předvedla velmi kvalitní webové stránky a rozsáhlejší internetové projekty, u kterých se těžko pozná, zda je jejich autorem dítě, nebo zkušený profesionál.

Výraznou mezinárodní účast návštěvníků z 26 zemí zaznamenali organizátoři královéhradecké konference Internet ve státní správě a samosprávě. Také zájem tuzemských účastníků letos předčil očekávání a kapacita kongresového centra Aldis byla prakticky zcela vyčerpána. Unikátní příležitosti pro setkání s kolegy, vzájemnou výměnu zkušeností i získání potřebného know-how chtěli využít všichni, kdo se na informatizaci veřejné správy v ČR podílejí – od ministrů, politiků a vedoucích odborů ministerstev přes hejtmány, primátory a starosty až po úředníky, webmastery či pracovníky knihoven a katastrálních úřadů.

Podrobnosti o projektu Březen – měsíc internetu jsou na www.brezen.cz. Tiskové zprávy BMI sdružení najdete také v servisu novinářského portálu na adrese www.PRnet.cz.

JAROSLAV WINTER

Rok Adalberta Stiftera

Rok 2005 je pro Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích rokem 120. výročí jejího otevření se veřejnosti a z pohledu širšího šumavského regionu i rokem oslav 200. výročí narození šumavského rodáka, spisovatele Adalberta Stiftera.

I když obě výročí spadají svými daty na konec roku, připomínáme je v Jihočeském kraji již od ledna. Všechny významnější akce, výstavy, semináře, bibliografie nesou po celý rok pečeť 120 let otevření knihovny v Českých Budějovicích.

Adalbert Stifter (1805–1868), významný představitel šumavské literatury, je autorem národů na Šumavě žijících. Šumava, německy zvaná Böhmerwald (Český les vedle Šumavy sahá až na západ k Chebsku), někdy také Nordwald, jindy jen Wald, je chápána jako jistý celek s Bavorským lesem (jak stojí ve Stifterově Witkovci: je to vlastně Českobavorský les). Ve slově Böhmerwald pak zní i staré keltské označení Boiohemum – „země, domov Bójů“, Bohemia, Böhmen, země lidí, kteří v ní žijí bez ohledu na dnešní národní státy.

Narodil se 23. 10. 1805 v Horní Plané a zemřel 28. 1. 1868 v Linci. Rodný domek, který je součástí Regionálního muzea v Českém Krumlově, je v Horní Plané otevřen veřejnosti v podstatě celoročně. Pro rok 2005 byla nově uspořádána vnitřní expozice a celý dům je rekonstruován. Hlavní akce proběhnou v Horní Plané v říjnu 2005 za účasti významných českých, hornorakouských a bavorských kulturních a politických představitelů. Akce v Jihočeském kraji se konají pod záštitou hejtmána RNDr. Jana Zahradníka. Jihočeská vědecká knihovna navázala již roku 2004 kontakt s pracovníky Literaturhaus im StifterHaus v Linci a Adalbert Stifter Verein v Mnichově. Pro rok

Rodný domek

2005 jsme společně připravili akci Adalbert Stifter uprostřed Evropy – Adalbert Stifter in der Mitte Europas. Trilaterální čtení – Eine trilaterare Lesereise. Spolupráce se realizovala ve dnech 4. 4.–7. 4. 2005 v městech Linec, České Budějovice a Mnichov. V Českých Budějovicích jsme si přizvali ke spolupráci i katedru germanistiky Jihočeské univerzity, díky níž jsme měli zajištěnu jak dobrou komunikaci v němčině, tak i fundované a vnímavé posluchače. Významně nám pomohl i ředitel Rakouského kulturního fóra z Prahy Walter Persch. V Jihočeské vědecké knihovně jsme uvítali českou spisovatelku Edu Kriseovou, rakouského spisovatele Franze Josefa Czernina a německého spisovatele Wernera Fritsche. Četli ze svých knih zabývajících se životem a dílem A. Stiftera nebo vracejících se k jeho tématům.

O díle Adalberta Stiftera se mohou zájemci rychle dozvědět i v elektronické knize *Kohoutí kříž*, která je on-line na www.cbvk.cz

Dubnový den věnovaný Adalbertu Stifterovi byl i dnem vernisáže výstavy fotografií Dojmy ze Stifterova rodného kraje, jejichž autorem je spisovatelův potomek stejného jména žijící v Salcburku, který byl přítomen. Výstavu fotografií doplnila výstava knihy Adalberta Stiftera z fondu Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Pro zájemce o dílo šumavského spisovatele je k dispozici bibliografie zpracovaná regionálním oddělením Jihočeské vědecké knihovny *Adalbert Stifter v českých překladech*.

KVĚTA CEMPÍRKOVÁ (cempir@cbvk.cz)

SERVIS ČTENÁŘE

Výstava k 150. výročí vydání *Babičky* Boženy Němcové

V pravé chodbě přizemí hlavní budovy Národního muzea v Praze byla 11. března zahájena výstava *Babička – 150. výročí prvního vydání. Obrazy nejslavnějšího díla Boženy Němcové*. V úvodním textu k výstavě se uvádí, že snahou jejího autora P. Muchky bylo nejen připomenout výročí

prvního vydání *Babičky*, ale také osvětlit zákulisí vzniku tohoto díla a zmapovat jeho vliv na českou kulturu.

Výstava je rozdělena do devíti obrazů, v nichž je návštěvník v chronologické posloupnosti seznamován s mnoha vydáními *Babičky* – od prvního sešitového až po poslední z ledna roku

2005. Knihovna Národního muzea, pravděpodobně jako jediná, uchovává ve svých sbírkách původní vydání *Babičky*, které ve čtyřech sešitech od května do srpna roku 1855 vycházelo u nakladatele Jaroslava Pospíšila v Praze. Další zajímavou část výstavy představují ilustrovaná vydání *Babičky* – od prvního českého z roku 1891 od Karla Štapfry přes slavné ilustrace Adolfa Kašpara, Václava Špály, Vladimíra Tesaře až po Zdeňka Buriana. Výstava seznamuje také s překlady díla do řady světových jazyků například do angličtiny, němčiny, ruštiny, italštiny či čínštiny. Plakáty a četné fotografie poukazují na odraz díla v českém divadle, hudbě a filmu. Poslední část, zajímavosti a kuriozity, je zaměřena na zajímavé souvislosti (např. *Babičku* v sochařství, vliv díla na českou literaturu aj.) spojené se slavným dílem velké spisovatelky. Výstava potrvá do 30. června 2005.

- ova -

Duch velkého pohádkáře si to nenechal ujít

Narozeniny Hanse Christiana Andersena slavily letos děti v celém Havířově. Páteční odpoledne 1. dubna bylo v dětském oddělení ve Šrámkově ulici ve znamení velké pohádkové soutěže a loutkového divadla. Do knihovny v Havířově – Prostřední Suché zamířily děti z nedalekého dětského domova za princeznu na hrášku. Kouzelné zrníčko si samozřejmě odnesly domů.

Večerní show si mohly užít děti na pobočkách v Havířově Šumbarku, v Seifertově a Werichově ulici. Nastalo také velké stěhování národů. Na Šumbarku vyrazili na procházku, děti ze Seifertovy ulice

navštívily své kamarády v centru města. „Po přečtení pohádky *Křešadlo* jsme na zahradě zasadili strom pohádkovník a přesunuli jsme se na pobočku Werichova, kde už netrpělivě čekal malíř Adolf Dudek,“ upřesnila knihovnice Martina Urbančíková. Malíř Adolf Dudek vskutku čekal, nejen se svým báječným vystoupením plným obrázků, barev, hádanek a smíchu, ale také s horečkou a angínou. Proto se rovnou z knihovny vypravil na pohotovost. Na scéně knihovny se v tu chvíli usídlily Ostré šavle, jinak děti ze čtenářského kroužku, aby sehrály fantastickou pohádku o princí Neodolatelném. Se svým vystoupení posléze vyrazily na druhý konec města, totiž za dětmi na Šumbark.

Havířovské nespavce, jak se posléze zjistilo, čekal zlatý hřeb oslavy. Po správně vedené seanci u kulatého stolu se skutečně ve tmě zjevil duch samotného Hanse Christiana Andersena. A zdržel se.

Přestože byl velmi unaven, vyprávěl dětem o své pozemské pouti před 200 lety. Když se odebral k zaslouženému odpočinku, zasadil se strom pohádkovník také v pobočce ve Werichově ulici.

To už bylo v době, kdy se nad Havířovem snášela černá tma a večer se lámal s nocí. Byl čas pro další soutěže, kvízy, malování, surfování a chatování, ochutnávání a hodnocení maminčiných buchet a bábovek. Jen málokterému dítěti se chtělo co nejdříve zalehnout a spát. „Medaili 1. spáč 2005 získal nejmladší účastník, který usnul v 0.30 a poslední kolem 3.00 hodin ráno,“ přiblížila Martina Urbančíková.

Ráno nesněžilo (což bylo v posledních letech tradicí), všechny vítalo krásné jarní počasí a děti se spokojeně rozcházely samy či s rodiči domů. Aby se pořádně vyspaly.

HANA DVOŘÁKOVÁ, foto autorka sucha@knih-havirov.cz

Sepekov aneb Spolupráce malé knihovny s ostatními subjekty

Sepekov patří k nejstarším obcím okresu Písek. Rozkládá se v jeho severovýchodní části, má 1369 obyvatel a je obcí typicky vesnického charakteru bez místního průmyslu. Převážná část ekonomicky aktivních obyvatel za prací dojíždí.

Knihovna je organizační složkou obce, sídlí v jejím středu v přízemí budovy obecního úřadu (OÚ), dis-

ponuje 6000 svazky knih a je v ní zapsáno 407 čtenářů. Půjčuje se tři dny v týdnu, nejdéle do 20 hodin.

Knihovna funguje i jako informační centrum obce. Každý návštěvník zde má možnost získat běžně dostupné informace, jako časové údaje o hromadných dopravních prostředcích, o kulturních představeních v regionu, má možnost se seznámit s usneseními

zastupitelstva obce, může si prohlédnout i archivovanou fotodokumentaci ze života obce i akcí dříve pořádaných.

Počátkem roku se knihovna zčásti změnila na pracoviště cestovní kanceláře, neboť od roku 2002 pořádám pro zájemce společný pobytový zájezd do Itálie. V loňském roce jsme již potřetí vycestovali na společnou dovolenou k moři. Stala se

z toho téměř tradice a ze sepekovského náměstí odjely dva plně obsazené autobusy (89 lidí).

Když knihovna v roce 2002 získala ocenění Knihovna roku, vzrostl zájem místních občanů o její akce. Cestu do knihovny si také díky pořádaným doprovodným programům našla řada nových čtenářů.

Mnoho občanů využívá kopírovacích služeb, které začala knihovna poskytovat, když se díky příspěvním sponzorů podařilo zakoupit výkonný kopírovací stroj. Na oplátku těm ze sponzorů, kteří nemají vlastní kopírku, kopírují zdarma. Tyto služby poskytují i mimo půjčovnu knihovny.

Akce, které v knihovně děláme, nejsou nijak mimořádné, pořádají se i v jiných knihovnách. V našich podmínkách je však důležitá spolupráce s OÚ nebo se společenskými organizacemi.

Ve spolupráci s OÚ je organizována řada akcí. Je to dáno i celkovým vstřícným přístupem vedení obce ke všem nápadům a námětům vycházejícím z práce knihovnice. Starosta přivítá každý nový nápad s nadšením a velkou podporou. Na pořádání různých programů se podílejí i pracovnice obecního úřadu. Např. při akci Velké říjnové společné čtení starosta čtení zahájil, pracovnice OÚ mi pomohly zajistit a napéct zákusky, vařit kávu a čaj pro přítomné dětské i dospělé čtenáře. Na požádání mi starosta ochotně zapůjčil služební auto na knihovnické akce, nákup nových knih, nebo pro dovoz knih a časopisů z regionálního oddělení.

Výborná spolupráce obce se již podvkrát projevila i při Noci s H. CH. Andersenem, kdy obec účastníkům poskytne celou budovu OÚ, neboť knihovna není tak velká, aby v ní mohlo přenocovat a pobývat 34 dětí současně. V zasedací místnosti, která je také v přízemí budo-

vy, probíhaly všechny společenské akce večera. Část dětí nocovala v obřadní síni, v malé zasedací místnosti OÚ a zbytek v knihovně.

Jedna knihovnice na tento počet dětí nestačí. Proto jsem požádala místní organizaci Českého svazu žen o spolupráci. Tak jako v minulých letech se členky ochotně zapojily i tentokrát. Svaz žen zajistil pro děti stravování v místní restauraci. Po večeri dostaly zmrzlinový pohár a jedno velké překvapení z cirkusu JO-JOO, který tehdy hostoval v Milevsku, v podobě opičky a hada, s nimiž se děti mohly i vyfotit (sponzorem byl také svaz žen).

Zvířátka z cirkusu a jídlo nebylo jediným programem večera, ale navštívili nás také strážníci městské policie a loutky z Domu kultury v Milevsku. Děti měly možnost si zahrát v soutěžní hře Chcete být milionářem nebo si vyzpívat titul Sepekovská superstar.

Na oslavu vítězství sepekovské superstar zakoupil ČSŽ pro děti rychlé špunty. Ani maminky nezůstaly stranou a napekly různé sladkosti nebo poslaly pro děti slané pečivo. O pitný režim se postaral OÚ. Snídani, koláčky, čaj a čokoládu také obstaraly členky svazu žen.

Na základě zkušeností, které jsem si přivezla ze semináře v Sedlčanech, jsem ve spolupráci s OÚ a sborem pro občanské záležitosti (SPOZ) pasovala prvňáčky na čtenáře naší knihovny. Členka sboru jim v úvodu přečetla pohádku, starosta provedl pasování. Děti si odnesly domů knihu Václava Čtvrtka *Čáry máry na zdi*, jejíž nákup financoval SPOZ, záložku jsem vyrobila sama a navíc dostaly průkazku čtenáře bez registračního poplatku.

Některé z dětí navštívily naši knihovnu poprvé, s velkým zájmem si ji prohlédly a s nadšením a příslibem další návštěvy odchá-

zely domů. Z velké části svůj slib dodržely.

Každou středu se děti scházejí při nejrůznějších soutěžích, sbírají body, které se na konci školního roku sečtou a provede se slavnostní vyhlášení vítězů za přítomnosti starosty.

Knihovnu navštěvují také žáci ZŠ, pro které připravují různé soutěže a kvízy. Někteří místní podnikatelé mi dodávají reklamní zboží, které dávám dětem jako odměny za účast v soutěžích. Díky tomu vítěz soutěže vyhrál i fotoaparát.

Jsem přesvědčená, že každá akce pořádaná knihovnou vyzní lépe, když se jí kromě knihovnice zúčastní i představitel obce.

Knihovna má svůj rozpočet, který není nikterak veliký, a proto velice vítám aktivity ostatních subjektů, abych mohla své finanční prostředky použít na nákup nových knih a časopisů a čtenáře nekrátila při požitku z četby.

Ve spolupráci s OÚ vydává knihovna Zpravodaj obce. V knihovně je možné si Zpravodaj přečíst nebo si jej rovnou odnést domů. Na požádání sestavuji a zajišťuji pořádání výstav, např. výstavu fotografií Povodeň Sepekov 2002 nebo výstavu ručních prací. Místní klub důchodců se zúčastňuje různých knihovnických akcí a podle zájmu pro ně zajišťuji besedy, přednášky a zájezdy.

Na závěr bych chtěla zdůraznit, že bez vzájemné spolupráce knihovny, obce i místních zájmových organizací a spolků bych nemohla sama zajistit ani uspořádat všechny zmiňované akce. V podmínkách malých obcí je totiž spolupráce jedním ze základních pilířů pestré knihovnické činnosti.

MARIE MIKEŠOVÁ

knihovna.sepekov@tiscali.cz

(Příspěvek byl přednesen na konferenci Knihovny v Pavučině spolupráce.)

**Zdroje jsou dostupné v knihovně
knihovnické literatury Národní knihovny ČR**

Také Rusko, jako další významné evropské země, pečují o to, aby se v zahraničí šířila jeho kultura a jazyk. Následuje tak ty neaktivnější – Němce, Rakušany, Francouze a Brity, jejichž centra, instituty a knihovny jsou už u nás samozřejmostí. Ruská nezisková organizace Nadace pro rozvoj kulturních center v zahraničí spolu s Ministerstvem kultury Ruské federace a nadací Otevřené Rusko od r. 2002 podporuje zřizování center ruských studií. Centra zajišťují informace o Rusku, jeho ekonomice, politice, kultuře a vzdělávání. Deklarovaným cílem center je přispívat k vytváření pozitivního vnímání Ruska ve světě a k popularizaci ruského jazyka. Zvláštní pozornost má být věnována studentům a učitelům ruského jazyka. Centra působí v zemích Asie, východní a střední Evropy, pobaltských státech a v oblasti bývalého Sovětského svazu. Nejbližších center vznikla v Maďarsku a na Slovensku, kde se spolupráce ujala Univerzitní knihovna v Bratislavě. (<http://www.ulib.sk/index/go.php?id=624> a <http://www.openrussiafoundation.com/>)

Slovenské knihovny mohou letos poprvé získat za svou aktivní činnost v roce 2004 cenu SAKAČIK, kterou uděluje Slovenská asociace knihoven (SAK). Na ocenění může kandidovat každá knihovna, která je členkou Slovenské asociace knihoven. Nominovat na cenu SAKAČIK ji může jakákoliv právnická nebo fyzická osoba. Pravidla požadují, aby byl v nominaci uveden přesný název knihovny a aby byl návrh zdůvodněn. Slovenská asociace knihoven si vyhradila právo uvedené skutečnosti prověřit. Soutěž probíhá v jednom kole a není dělena do kategorií. (<http://www.infolib.sk/index/podstranka.php?id=692>, <http://www.sakba.sk/>)

Městská knihovna ve Straubingu už od r. 2002 připravuje studenty gymnázia na práci s odbornou literaturou. Knihovnický k tomu motivovaly potíže, které studenti měli, když začali shánět literaturu vždy v určitém období, obvykle bez nějaké větší časové rezervy vzhledem k termínu odevzdání práce. Pak se vyskytovaly obvyklé problémy – literatura se obtížně hledá, není ve fondu nebo není právě k dispozici. Meziknihovní výpůjčka za poplatek a ještě s určitým prodlením situaci mohla vyřešit jen omezeně. Knihovníci si zároveň všimli, že studenti někdy sami nevědí, jakou literaturu by potřebovali. Také je-

jejich dovednost udělat si rešerši je kolísavá. Proto knihovna připravila krátkodobé kurzy hledání a práce s odbornou literaturou. V kurzech je nejčastěji využívána www stránka knihovny <http://www.stadtbibliothek-straubing.de/>, portál Gateway Bayern a KVK (Virtuální katalog Karlsruhe) na adrese www.ubka.uni-karlsruhe.de/kvk.html. Studenti samostatně, ale zároveň pod odborných dohledem, vyhledávají literaturu, používají žádanky MVS, seznamují se s náležitou formou citací. (*BuB.* – č. 1, (2005), s. 11–13).

Polská národní knihovna vzbudila loni rozruch, když uspořádala spolu s dalšími institucemi výstavu obrazů Vincenta van Gogha. Vystavila celkem 25 prací z raného období malířovy tvorby. Šlo o obrazy, které mladý van Gogh nechal doma, když odcházal na studia. Jeho rodina obrazy „uklidila“ někam do skříní a tam zůstaly zapomenuty ležet. Objevily se až po malířově smrti. Jejich autorství je však v některých případech zpochybňováno. Možná přítomnost falz vyvolala polemiku, vadilo možné zkreslení záměru. (*Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej.* – 3/170 (2004), s. 36–37)

Gateway Bayern je regionální knihovnický informační portál na bázi Metalib. Je přístupný na adrese <http://bvba2.bib-bvb.de/> /V?RN=859233833. V současnosti poskytuje jednotný přístup k asi 30 pramenům. Jedná se o databáze, katalogy knihoven, elektronické časopisy a další zdroje. Je propojený s meziknihovními výpůjčními službami. Portál spravuje a rozvíjí BVB – Bibliotheksverbund Bayern. (<http://www.bib-bvb.de/> a *ITlib.* – č. 4 (2004), s. 49–50)

Městská knihovna v Helsinkách připravila na konec dubna r. 2005 seminář Small Libraries. Jak říká název, seminář je určen ředitelům knihoven a knihovníkům, kteří pracují v malých knihovnách. Organizátoři vycházejí z předpokladu, že bude třeba znovu definovat jejich roli v síti knihoven dané země. Seminář má řešit problémy, které přináší digitalizace, nové nároky uživatelů apod. Je určen knihovníkům z pobaltské oblasti, která tvoří s Finskem přirozený region pro kulturní spolupráci. Záměrem organizátorů je, aby účastníci mohli pokračovat v diskusi i po skončení semináře. (http://www.lib.hel.fi/page.asp?notice=1&_item_id=5823)

KNIHOVNICTVÍ**Teorie. Řízení a organizace**

OSWALD, Godfrey: Library world records. /Knihovnický svět rekordů./ Jefferson: McFarland, 2004. – 238 s. : il. *II 35.279*

PULMAN – Public Libraries Mobilising Advanced Networks /Veřejné knihovny mobilizují pokročilé informační sítě/ : doporučení pro činnost veřejných knihoven, archivů a muzeí v podmínkách informační společnosti. – 2. vyd., (1. knižní). Praha: Národní knihovna ČR, 2004. – 381 s. *Kjff 35.552*

Rechtsvorschriften für die Bibliotheksarbeit. – 4. überarbeitete und erw. Aufl. /Právní předpisy pro knihovnickou činnost./ Wiesbaden: Harrassowitz, 2004. – 865 s. – (Bibliotheksrecht ; Bd. 3) *Kib 35.590*

Automatizace knihovnické a informační činnosti CLYDE, Laurel A.: Weblogs and libraries. /Weblog a knihovny./ Oxford: Chandos, 2004. – 181 s. – (Chandos Information Professional Series) *Ife 35.472*

MATTHEWS, Joseph R.: Technology planning : preparing und updating a library technology plan. /Plánování techniky : příprava a aktualizace plánu knihovnické techniky./ Westport: Libraries Unlimited, 2004. – 141 s. *Ab 35.500*

STOKLASOVÁ, Bohdana – BAREŠ, Miroslav – NERGOVÁ, Anna : Technologie RETROKON jako komplexní nástroj pro digitalizaci a zpřístupňování katalogů, kartoték a soupisů prostřednictvím internetu. Praha: Národní knihovna ČR, 2004. – 34 s. : il. *Iea 7.589/B*

Architektura knihoven

Bibliotheken für alle : Bau, Sanierung und Ausstattung Öffentlicher Bibliotheken in Sachsen seit 1996. /Knihovny pro všechny : budovy, rekonstrukce a vybavení veřejných knihoven v Sasku od roku 1996./ Dresden: Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst, [2000]. – 76 s. : il. *Teb 7.478/B*

Libraries as places : buildings for the 21st century : proceedings of the thirteenth seminar of IFLA's Library buildings and Equipment section together with IFLA's Public libraries section : Paris, France, 28 July – 1 August 2003 / ed. by Marie-Françoise, ... [et al.] . /Knihovny jako místa : budovy pro 21. století. Zprávy ze 13. semináře sekce IFLA Budovy a vybavení knihoven ve spolupráci se sekci veřejných knihoven. Paříž, 28. 7. až

1. 8. 2003./ München: Saur, 2004. – 210 s. – (IFLA Publications ; 109) *Aa 35.503*
Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové – Knihovnicko-informační centrum u Přívozu : architektonická soutěž na stavbu nové knihovny. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna, 2003. – 39 s. : il. *Ta 7.532/B*

Organizace knihovních fondů

JOHNSON, Peggy: Fundamentals of collection development and management. /Základy rozvoje a řízení knihovních fondů./ Chicago: American Library Association, 2004. – 342 s. *O 35.126*
Materiály pro ochranu a opravy knih, restaurování a konzervaci papíru ; Restaurátorské a knihařské potřeby a nástroje ; Nábytek a další vybavení knihoven a archivů ; Technologie archivování a odkyselování dokumentů. Praha: Ceiba, 2004. – 88 s. : il. *Ac 7.506/B*
WEGNER, Britta: Mediensicherung in Bibliotheken. /Bezpečnost médií v knihovnách./ Berlin: BibSpider, 2004. – 122 s. *OI 35.510*

Sítě knihoven

Encyclopedia of the Library of Congress : for Congress, the nation and the world/ ed. by John Y. Cole and Jane Aikin. /Encyklopedie Kongresové knihovny : pro Kongres, národ a svět./ Lanham: Berman Press, 2004. – 569 s. : il. *Taa 35.480*
Knihovny Středočeského kraje 2004 / zpracoval kolektiv autorů Středočeské vědecké knihovny ve spolupráci s knihovnami Středočeského kraje. Praha: Žaket, 2004. – 119 s. : il. *Tea 7.618/B*
SERAGELDIN, Ismail: Bibliotheca Alexandrina : the rebirth of the Library of Alexandria. /Alexandrijská knihovna : znovuzrození knihovny./ Alexandria: Bibliotheca Alexandrina, 2002. – 87 s. : il. *Taa 35.427*

Služby knihoven

Dziecko i książka : materiały z ogólnopolskiej konferencji, Biblioteka Narodowa, 27–28 października 2003 roku. /Dítě a kniha. Materiály z celopolské konference konané v Národní knihovně 27.–28. 10. 2003./ Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2004. – 163 s. *Sbc 7.611/B*
POUND, Ezra: ABC četby. Brno: Atlantis, 2004. – 307 s. *Sf 35.271*
WOLFF, Daniel R.: Reading history in early modern England. /Dějiny četby v raně moderní Anglii./ Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 360 s. : il. *Sf 35.444*

**Vybráno z databáze NIPOS
Clánková bibliografie**

ČESKÝ KRUMLOV (15 000 obyv.) • Po několikaleté přestávce letos obnovila svůj provoz knihovna Centra environmentálních informací a služeb Šípek Český Krumlov. Veřejnosti nabízí kolem 1300 titulů rozdělených do 21 okruhů, kromě knih i 70 videokazet a několik časopisů. Finance na obnovení knihovny centrum získalo z grantu Jihočeského kraje a z projektu Českého svazu ochránců přírody a Lesů ČR.

(Českokrumlovské listy, 17. 2. 2005)

ČR • Knihovny v ČR poskytují širokou paletu veřejných knihovnických a informačních služeb. Každá větší knihovna dnes zpřístupňuje jednu nebo více databází, které veřejnost z různých pohledů informují o obsahu knihovnických fondů a také specializované databáze získané na základě licencí. Nabídka knihoven je rozmanitá a při získávání souhrnných informací je nutné procházet velké množství webových stránek. Vyhledávání informací může být z tohoto důvodu zdlouhavé a neefektivní. Proto byl vytvořen a počátkem letošního roku zveřejněn nový portál *KNIHOVNY.CZ*. Jeho cílem je nabídnout široké veřejnosti informace o českých knihovnách, jejich fondech, informačních zdrojích, poskytovaných službách, přístupech k nim a o možnostech jejich využití. Portál, který vznikl s podporou ministerstva kultury, provozuje Národní knihovna ČR. (Veřejná správa, č. 13, 2005)

HOŘICE (9000 obyv., okres Jičín) • V letošním roce pořádá knihovna v Hořicích celkem šest různých soutěží s pohádkovou tematikou. Jedná se o 3. ročník literární soutěže Čteme všichni, která má letos podtitul Čím více znám minulost, tím lépe dokáží pochopit sám sebe. Účast v této soutěži není věkově omezena, uzávěrka byla stanovena na 31. března. Další soutěže jsou určeny především dětem. (Noviny Jičínka, 22. 2. 2005)

JAROMĚŘICE NAD ROKYTNOU (4100 obyv., okres Třebíč) • Městská knihovna v Jaroměřicích nad Rokytnou připravila pro děti ve věku do 15 let akci Zrcadlení aneb Donutíme zemi, aby rozkvetla, jak ještě nekvetla. Cílem je vydat knihu dětské poezie, která volně naváže a doplní trilogii regionálních publikací Z jaroměřického hrnce, Krasohled jaroměřický a Poklady z jaroměřické truhly. Akce vy-

chází ze stejnojmenné soutěže, ve které musí malí literáti splnit dvě podmínky. Každý napíše básničku s přírodní tematikou podle vzoru staročeských básní. A ke každé své básni musí zároveň vytvořit autorský kaligrafický znak nebo razítko, vyjadřující jméno autora či téma básně. Uzávěrka je 22. dubna. Zmíněná publikace vychází začátkem června. Akci s knihovnou spolupřipravuje tamní kulturní středisko, Základní škola Otokara Březiny a Ekologický mikroregion Rokytná.

(Vysočina-Noviny Třebíčska, 22. 2. 2005)

KOPŘIVNICE (24 000 obyv., okres Nový Jičín) • Kulturní dům Kopřivnice připravil na 10. února slavnostní vyhodnocení příspěvků soutěže pro 7. ročník almanachu, který vydává místní knihovna. Na počátku školního roku 2004/2005 byla vyhlášena dvě témata. Literární část měla téma Jak bude vypadat naše město v blízkém i vzdálenějším budoucnu, téma pro výtvarnou část znělo Představy o ekologické dopravě. Do 7. ročníku s názvem Cesta do budoucnosti se zapojilo celkem osm škol. Almanach vyšel nákladem 150 kusů a je společným dílem pracovníků knihovny.

(Kopřivnické noviny, č. 8, 2005)

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ (10 000 obyv., okres Náchod) • Městská knihovna v Novém Městě nad Metují vydala v loňském roce soubor Nové Město nad Metují a okolí v pověstech a vyprávěních, jehož autorkou je Eva Koudelková. Více než 60 vyprávění je rozděleno do čtyř částí – Nové Město, Novoměstsko, K Orlickým horám, Dobruška a Opočensko. Tradiční pověsti se střídají s pohádkovými příběhy.

(Noviny Chrudimska, 12. 2. 2005)

PRAHA • Ve dnech 6.–27. dubna bude v přízemí Národní knihovny ČR v Praze instalována putovní panelová výstava o životě a díle světznámého básníka a prozaika Hanse Christiana Andersena. Uspořádalo ji Městské muzeum v Odensee ve spolupráci s Nadací Hanse Christiana Andersena 2005 a Velvyslanectvím Dánského království. Expozice seznámí s autorovým životem prostřednictvím řady fotografií a dalších materiálů. V české verzi bude doplněna výběrem českých vydání Andersenových děl. V průběhu roku ji spatří zájemci i v dalších českých městech.

(Knižní novinky, č. 5–6, 2005)

—**Dotaz:** Jaké služby poskytují britští knihovníci seniorům?

—**Odpověď:** Odchod do důchodu považuje většina seniorů ve Velké Británii za příležitost k novému životu. Někteří se stěhují k moři, kde vždycky toužili bydlet, jiní se dají na studium, kterému se během zaměstnání nemohli věnovat. Těší se na dlouhé dovolené, častá setkávání s vnoučaty, na společenský život a sport. V posilovně, kam chodívám, potkávám každé ráno důchodce, kteří plní optimismu se snaží oddálit stárnutí.

„Šedivou mocnost“ – jak se přezdívá politické síle patnácti procent obyvatel nad 65 let – si předchází nejen politikové, ale i obchod, dokud tato síla má peníze a zdraví. Je to situace dočasná, protože se stoupajícím počtem seniorů budou v průběhu příštích deseti dvaceti let klesat důchody. O pokles zdraví se postará čas a dříve či později budou senioři považováni za sociální problém. Podle statistické předpovědi přibude v příštích deseti letech nejvíce osmdesátníků.

Velká Británie má dobrou sociální péči o staré lidi už po několik generací. Nejde jen o pomoc v extrémním stáří a chudobě. Neziskové organizace, jako třeba Age Concern, Better Government for Older People, Centre for Policy on Ageing, Help the Aged [www.ageconcern.org.uk, www.bettergovernmentforolderpeople.gov.uk, www.cpa.org.uk, www.helptheaged.org.uk] pomáhají seniorům řešit obyčejné každodenní problémy, jako třeba pojistku na dům. Na levné cestování mají senioři cestovní společnost Saga [www.saga.co.uk].

Celoživotní vzdělávání poskytuje seniorům příležitost k obohacení života. Vedle mnoha místních programů, jako je třeba klub pro čtenáře, kteří nemohou vycházet z domova a které knihovna v hrabství West Sussex přiváží autem na klubovní schůzky, existuje celostátní program pro vzdělávání všech generací nazvaný Inspiring Learning for All [www.inspiringlearningforall.gov.uk].

Ve veřejných knihovnách, kde jsem pracovala v padesátých a šedesátých letech, bývaly pravidelné kurzy vzdělávání dospělých. Jedno dopoledne byla francouzská konverzace, druhé kreslení. Večer se scházeli klub básníků, debatní společnost, klub moderních umělců, šachisté a zahradníci. Pro intelektuály se pořádaly občasně přednášky o literatuře, vědě a filozofii s návštěvami známých autorů. Členství v klubech bylo levné a přednášky byly buď laciné, nebo zdarma.

Podle dvou výzkumů z konce devadesátých let je velká část čtenářů veřejných knihoven starší 55 let. (Due for renewal: a report on the library service, Audit Commission, 1997; Bohme S. & Spiller D. Perspectives of library use 2, BL R&I Report 166. 1999). Nepamatuji si statistiky uživatelů z let mé práce ve veřejných knihovnách, ale pamatuji si, jak často jsem si během dne povídala s penzisty, kteří naši knihovnu pravidelně navštěvovali.

Asociace britských knihovníků CILIP podporuje službu seniorům. Na její internetové stránce se najde článek Library and Information Services for Older People (Knihovnické a informační služby pro seniory). Rozlišuje mezi seniory, kteří jsou aktivní, méně aktivní a těmi, kteří nemohou docházet do knihovny. Každá z těchto skupin má jiné potřeby, ale vesměs všechny uvítají čitelné vyhlášky a dokumenty nebo třeba zábradlí na schodech. [www.cilip.org.uk/aboutcilip/howcilipworks/structure/committees/executive/olderpeople.htm]

Článek obsahuje praktické informace, také o věcech, které mi v knihovnách vadivají, např. nízké měkké židly, do kterých čtenář zapadne a těžko vstává, nebo úzké prostory mezi regály, do kterých se má postava nevejde.

Bohumil Slavík **Květena ČR 7**

Sedmý svazek, navazující na svazky vydané v letech 1988, 1990, 1992, 1995, 1997 a 2000, zahrnuje poslední řád dvouděložných rostlin hvězdnicokvětě (Asterales) se třemi čeleděmi (hvězdnicovité – Asteraceae, ambrosiovité – Ambrosiaceae, čekankovité – Cichoriaceae), celkem se 133 rody a několika sty druhy zpracovanými podrobně, a mnoha dalšími, zpracovanými poznámkovou formou. Je doplněn 160 obrazovými tabulemi a mapami rozšíření vybraných druhů. Úvodní kapitoly jsou v angličtině.

• 768 str., váz. s přebalem, 160 perotabulí, mapky, 490 Kč

Roman Jakobson, Tomáš Glanc **Formalistická škola a dnešní literární věda ruská**

Kniha představuje svérázné dějiny ruské kultury. Své přednášky o ruském formalismu psal Roman Jakobson pro Masarykovu univerzitu v Brně v polovině 30. let. Rekapituloval zde vznik badatelského směru, na němž se sám aktivně podílel a zároveň ukázal, že ruská věda a umění směřovaly k vyříbenému zájmu o uměleckou formu odjakživa. Jeho texty se týkají největších autorit ruských kulturních dějin i málo známých specialistů, uvádějí příklady z literatury, malířství i filozofie. Jakobsonův text je doplněn o důkladný poznámkový aparát a řadu dokumentů z období od počátku 30. let až do roku 1968, z nichž mnohé nebyly dosud nikdy zveřejněny a svědčí o politických turbulencích i akademických poměrech ve 20. století.

• 324 str., váz., 245 Kč

David McCullough

Státník a prezident John Adams

John Adams, jeden z otců zakladatelů Spojených států amerických, stál dlouho ve stínu jiných významných osobností své doby, přestože jeho životní osudy byly mimořádně zajímavé. Svou kariéru začal v Bostonu jako mladý, odvážný advokát. Pomáhal prosadit Prohlášení nezávislosti, kterým se americké kolonie odtrhly od Velké Británie. Byl jedním z vůdců americké války za nezávislost, během níž působil též jako vyslanec ve Francii, v Holandsku a ve Velké Británii. Po návratu domů se stal Washingtonovým viceprezidentem a poté v pořadí druhým prezidentem Spojených států. Napsal řadu významných politických spisů; nejproslulejší je Ústava státu Massachusetts. Autor sestavil Adamsův životopis na základě jeho deníků a bohaté korespondence.

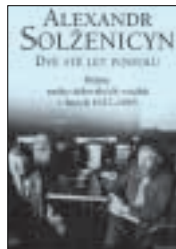
• 480 str., váz. s přebalem, 32 str. čb. přílohy, 395 Kč

Alexandr Solženicyn **Dvě stě let pospolu 2. díl** **/Dějiny rusko-židovských vztahů v období 1917–1995/**

Alexandr Solženicyn během padesáti let při práci na dějinách ruské revoluce nashromáždil obrovské množství materiálu, jehož část se rozhodl použít pro historickou studii o rusko-židovských vztazích v letech 1795–1995. V prvním díle (V předrevolučním Rusku), který vydala Academia v roce 2004, se zabývá časovým úsekem vymezeným lety 1795 až 1916.

Díl druhý (V sovětském období) navazuje rokem 1917 a končí 1995.

• 440 str., váz. s přebalem, 355 Kč

Sylvie Germainová **Jantarová noc**

Dílo francouzské spisovatelky Sylvie Germainové je v literárním světě vysoce oceňováno a překládáno do mnoha jazyků. Její prvotina, román *Kniha noci* (česky 1997), byl odměněn šesti literárními cenami, velkou pozornost vzbudila i jeho dvě samostatná pokračování, *Jantarová noc* a *Dny hněvu* (česky 1995, cena Femina). Postavy jejích románů vedou vášnivý boj s krutým osudem, bouří se proti Bohu, který si s nimi neobyčejně tvrdě zahrává, ale nakonec se s ním usmířují. Charlesi-Victorovi jednoho dne tragicky zemře bratr, ale zároveň se cítí i zrazen svými rodiči a jeho další životní osudy jsou vlastně jakousi mstou za tuto dávnou křivdu. Po osamělém a ponurém dětství na venkově se ocitne v květnové Paříži roku 1968, spáchá krutý zločin a vrací se do rodného kraje, kde po složitých peripetiích získá i jakési vykoupení za svůj hřích.

• 352 str., váz. s přebalem, 225 Kč

ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,
Legerova 61, 120 00 Praha 2

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6 – Suchbátka nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na www.academia.cz

VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.